

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

15 NISAN 1965

Sayı : 265

100 Kurus

onbeş günlük tarafsız
siyaset
iktisat
fikir ve kültür dergisi

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon

A l a c a K a r a n l ı k t a

NİÇİN TOPRAK REFORMU

TÜSTAV

KİM

KIŞKIRTIYOR

P e t r o l S a v a ş ı

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

Geçen onbeş günün en önemli olayı yine Kıbrıs meselesi olmakta beraber, Milletvekili maaş ve ödeneklerinin artırılmasına dair Millet Meclisi kararı ve bu konu üzerinde Mecliste cereyan eden münakaşalar, basını Kıbrıs meselesi ve Plaza'nın raporu yerine bu konu üzerine çekti. Bu konudaki yorumları karışık olarak aktarmakla olayların hakiki yönünü aksettirmeye yardımcı olacağız.

HATA REJİMDEN Mİ DOĞUYOR?

3 Nisan tarihli HABER gazetesindeki yazısında Siyavuşgil «Bizde iktidarlar radyoya daima musallât olurlar.» dedikten sonra, bu hevesin sadece reklamlarını yapabilmekten doğduğunu ifade etmekte ve «Radyoya çengel takıldığı şu günlerde, mikrofonu ele geçirmek isteyenlerin kabuktan içe bir tabiiî yapılsa aittan sırttan asil emellerin ne kadar çocuksu şeyler olduğunu insan görürde, halkı bu kadar bön sananların aklına şaşıyor doğrusu» diye yazmaktadır.

CUMHURİYET'te Prof. İsmet Giritli, Koalisyonun MP. kadınının ısrarı ile hazırlanan Yeni TRT. Kanun tasarısının getirdiği sakıncalar üzerinde durmakta ve bu tasarının hemen hemen en çok Genel Müdürü istihdaf ettiğini, bu tip davranışın ise Anayasamın aradığı TRT. nin muhtariyet prensibine aykırı olduğunu ifade ile «Bugünkü TRT. kanununun TBMM. de görüşülmesi esasında başta bugünkü koalisyon Hükümetini teşkil eden siyasi partilerimizin sayın sözcülerinin Meclis tutanaklarındaki sözlerinin mürekkebi dahi henüz kurumamıştır. TRT. nin özerklik ve tarafsızlığı konusunda, çok kısa bir süre önce bu kadar tiftiz davranan ve Hükümetin hiçbir müdahalesine yanaşmayan siyasi partilerimizin 180 derecelik bir dönüş yapmalarına «siyasi ahlak» anlayışlarının engel olacağı olması gerektiği ortadadır.» demektedir.

4 Nisan tarihli VATAN'daki başyazısında Naim Tirali, TRT. yöneticilerinin partizanlık yaptıkları iddiasıyla «Meclis araştırması isteyen bir önerenin müzakeresi sırasında» çıkan gürtlüleri ele almakta ve «Üçbuçuk yıldır Meclis'te Bölükbaşı'yı dinliyorum. Nasreddin Hoca fıkraları anlatmaktan, kendini methetmekten, tahrik ve küfürden kurtulduğunu görmedim. Hele önceki günkü konuşması, aktedron iğnesinin bile canlandıramadığı bir perşanlık örneğiydi.» demektedir ve bunun ise, demokrasinin yaşamasını isteyen kimseleri üzdüğünü ifade etmektedir.

MİLLİYET'in «Durum» sütununda Abdi İpeççi, «Milletvekili ve Senatör maaşlarına yapılan zamlara karşı ileri sürülen tenkidleri, Büyük Millet Meclisinin şeref ve haysiyetine saldırı kabul edip takibata geçmesini isteyenler o günden bu yana demokratik düzenin bu en büyük müessesesinin şeref ve haysiyetiyle oynamak için ne mümkünse yapmaktadırlar. Ashında bugüne kadar milletvekillerimize karşı yazılan yazıların en ağır dahi dünkü Meclis zabıtalasının yanında çok hafif kalacaktır.» demektedir, bu müessesenin şeref ve haysiyetiyle oynamaya kimsenin hakkı olmadığını bu sebeple «suçluları dışarda değil, kendi aralarında aramaları»nın gerçeğe daha yakın olacağını ifade etmektedir.

SON HAVADİS'te Orhan Seyfi Orhon, Bölükbaşının Meclis'teki konuşması ve tepkileri üzerinde durarak, «Asıl mesele, normal bir siyasi hayata girmemiz için partizan idareyi ortadan kaldırmaktır! Sayın Demirel bunu herkesten önce görmüş ve söylemiştir. Fakat bu nasıl mümkün olacak? Halk Partisi hükümeti iktidardan düşmüştür ama onun kurduğu partizan idare ayakta duruyor. Bunlardan bir tanesi, hatta en tarafsız olması gereken bağımsız TRT. ile böyle uğraşıyoruz. Artık siz bütün memleketi yerleştirilmiş bu idareyi düşünün.» diye yazmaktadır.

CUMHURİYET'te Nadir Nadi, «Tartışma Sanatı» adlı yazısında, Doğru yolu bulabilmenin tartışma metodunda tutulan yolla kabil olduğunu, aksi bir davranışın tartışma değil döğüş olduğunu belirterek Meclisteki olayı ele almakta ve «Meclis kürsüsünde olsun, basında olsun ileri sürülen düşüncelerin önünde karşıt düşüncelerle boy göstereceğiz. Ulusa hizmet etmek isteyen uygar kişilerin tutacağı yol, ancak bu olabilir. Rejimin temeli Anayasamızda bunun böyle olmasını emrediyor. Toplum çıkarları açısından fikirler yalnız fikir olarak tartışılacak ve adım adım meclislerde, kamu oyununda, en sonunda da seçmen çoğunluğunun vicdanda yurd sorunlarına gerçek çözüm yolları bulunacak. Ama biz henüz diyalektiği (tartışmayı) öğrenmiş değilizki.» demektedir. Diğer bir sütunda ise Coşkun Kırca TBMM. üyelerinin ödenekleri hakkındaki Millet Meclisi kararının İki Bakımdan Anayasaya aykırı olduğunu, aylık maaş ve ödenek tabirlerini eleştirerek TBMM. üyelerinin alacakları maaşın birinci derecedeki bir devlet memuru maaşını çok geçtiğini ifade ile «eğer Bütçe Kanununa T. B.M.M. üyelerinin ödeneklerine hüküm ödenegine dayanılarak 800 lira ve yolluklarına da bunun yarısı olan 400 liranın eklenmesini öngören ödenekler konduğu takdirde, Anayasa Mahkemesi bu ödenekleri (ki kanun hükümleridir) Anayasaya uyup uymamak bakımından sanırız ki bu noktalarından inceleyecektir. İptal kararı alınmaya kadar da, Parlemantonun ita amiri, tahakkuk memuru, saymanı ve vize işlemini yerine getiren sorumluları, hiç şüphesiz, Anayasamın 5, 6 ve 7 nci maddelerinde yer alan fonksiyonlar ayrılığı ilkesine ve yine Anayasamın 125 inci maddesinde yer alan kanunsuz emre dair hükümlere dayanarak bu parayı öde-

mekten kaçınacaklardır. Bu ise, 27 Mayıs'ın yarattığı Anayasa sisteminin milletçe övünebileceğimiz bir zaferinden başka birşey olmayacaktır.» demektedir.

5 Nisan tarihli ULUS'taki başyazısında Cihad Baban, «Hürriyet nizamında dil» adlı başyazısında, Meclis görüşmelerinde ki çirkin olay üzerinde «Bölükbaşı kürsüden aklı gelebilecek her müstehecen şeyi söylemiştir. Bu sözlerin onun şuru altında yaşaması ve derhal meydana fırlaması da gösteriyor ki, Bölükbaşı ruhen malûldür.» dedikten sonra «Demokratik düzenin iyi işleme-mesi Parlemanto'ya, toplantılara konuşma adabının girmesi ile mümkündür.» diye ilave etmektedir.

MİLLİYET'te Bülent Ecevit yersiz ve gereksiz devlet müdahalelerinin olumlu gelişmemizi durdurduğunu, bu tip müdahaleninde şu anda özerk radyoya yöneldiğini, halbuki seçimlerin yakınlığı şu günlerde bağımsız seçim kurulunun denetleme işini rahatlıkla yapabileceğini diğer her türlü denetleme çabalarının yersiz olduğunu ifadeyle «Daha bir yılını doldurmuş özerk radyo-nun belki ufak tefek kusurları bulunabilir. Fakat hangi müessesese kusursuzdur?.. Örneğin, bir yılını doldurmuş radyoyu denetleme istenen 45 yıllık parlemantonun, 45 yılda her kusurdan arındığı söylenebilir mi?» diye sormakta ve «İktidarın tek yönlü denetleme çevresine, toplumun çok yönlü denetleme gücü feda edilmemelidir.» demektedir.

YENİ GAZETE'nin başyazısında, zamlar dolayısıyla kamu oyunun tepkisinin şeref ve haysiyet kırıcı olarak değerlendiriler konusuna değinilmekte ve «Milletvekilleri ya yardan ya serden vazgeçmek durumundadırlar. Ya Meclisin ve binnetice kendilerinin şeref ve haysiyetini korumasını bilecekler, ya da kamu oyunun tasvip etmediği zamlar kadar tutumlarından da vazgeçmenin bir yolunu bulacaklardır» denilmektedir.

6 Nisan tarihli ADALET Gazetesinin başyazısında, AP. Temsilciler Meclisinin bildirisinde belirtilen hususlara değinilmekte ve «TRT. konusu ise millet çoğunluğunun kesin hükmüne bağlanmıştır. Taraf tuttuğu bir gerçektir. Tarafsız hale getirilmesi bir zurettir. Hele muhtariyet iddiasıyla kendini (Vatican) imtiyazına sahip sorumsuz, murakabesiz bir müessesese sayması devlet içinde devlet zihniyetinin tipik bir örneğidir ki bunu, Anayasamın kasteddiği manada bir yetki ve muhtariyet hudutları içine sokmak artık bugün başta gelen aktüel meselelerden biri halini almıştır.» denilmektedir.

7 Nisan Tarihli YENİ İSTANBUL'un «Sıra ikinci tabuda : Beş yıllık plân» adlı başyazısında, İnönü hükümetinin düşerken bazı ilişmezlik iddialarında bulunduğunu ve bu ilişmez müesseselerden TRT. hakkında ki Meclis görüşmeleri ile bu gibi tavırların kötü neticelere sebep olduğu belirtilerek, «Şimdi AP. Başkanı, Plân'da bazı değişiklikler yapılacağını, yeni koalisyon adına açıklamaktadır. İnönü ve partisi, bu niyetin de karşısına hiçe yapıcı olmayan bir tutumla çıkmaktan geri durmayacaktır» denildikten sonra, «Onlardan (AP) den asla ve asla beklenmiyen bir tavır ve tutum varsa o da İnönü'yü taklit etmeleridir.» diye ilave edilmektedir.

ZAFER'in Başyazısında Füzuran Tekil, TRT. ve özerklik konusuna değinmekte ve «mutlak bir siyasi tarafsızlık amacı ile tanıyan muhtariyet evvelâ ehliyet sonra emniyet ister. Üniversite de muhtardır ama, hiç değilse bir (Autonomie) içinde belli karlıyerler ve ünvanlar vücut bulur; bineanaleyh sistemde emniyet vardır. Ama hem yayınlarının mahiyeti, hem baştaki bazı müdür ve müşavirlerinin, eski DP. mensuplarını da ihtiva ediyor diye AP. ne düşman oluşları, diğer partilerde (CHP. hariç) yukarıdan bakışları görülür, bunun yanında bir de pek fazla aylık ile ehliyet yokluğu bulunursa, (Bu ne biçim tarafsızlık?) diye sormak tabii olur.» demektedir, yazısını genel müdürlük makamına yöneltmektedir.

TERCÜMAN'da Kadırcan Kafalı, TRT. nin tarafsızlığı hakkında çok şeyler söylendiğini ve bunların karşılıklı oturarak düzeltilecek şeyler olduğunu ancak «Türkiye radyoları ile bu parti-nin malı değil, millet malıdır, millet ruhunu temsil etmeli, millet ruhuna hitap etmelidir. Bunun için ilk şart Türkiye radyolarının milli olmasıdır.» dedikten sonra, Türkiye radyolarında ahlâka aykırı piyeslerin oynandığını, aşırı sol akımları destekleyen yayınlar yapıldığını, milli bir radyonun böyle şeyler yapamayacağını, butip şeyleri ancak Moskova radyosunun yapabileceğini ifadeyle «Asıl bunun hesabı sorulmalıdır.» demektedir.

8 Nisan tarihli CUMHURİYET'te Ecvet Güresin «Özerk bir müessesese olan radyo, sorumsuz politikacının ağzında sakız olmuştur.» dedikten sonra «Önce Genel Müdürün, Orhan Öztrakın kardeş olduğundan başlanıyor. Arkasından haberlerin tarafsızlığı geliyor. Yetmiyor bu hücumlar: konuşmaların tahrifi isnadları, komünist hücreleri, Gazi Osman Paşa türküsünü çaldı diye ihtilâl karargâhu oldu, ithamları birbirini kovuyor. Genel Müdür, Özerk anlayışa aykırı bir tutumda mıdır? Hükümetin yönetim kurulu içinde seçilmiş üyeleri var. Onlar yoluyla, o da yürümeye Yönetim Kurulu yoluyla önce müdahalede bulunabilir, hatta yine olmuyorsa Bakanlar Kurulu kanahyle Genel Müdürün görevine son

(Devamı Son Sayfada)

ALACA KARANLIKTA KI HAYALETLER

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR
ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA ;

Başımızda Onbeş Gün

Alaca Karanlıktaki Hayaletler

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

Galo Plaza'nın Durumu ve İki Müttefik

Maaşlara Zam

Ermeniler Kışkırtılıyor mu?

CENTO Fonksiyonunu Kaybetti mi?

Wilson - De Gaulle Görüşmesi

Vietnam'da Son Gelişmeler

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER

İki Devlet Adamının Hikâyesi

İNCELEMELER :

Niğin Toprak Reformu?

Adnan GÜRİZ

Tütün

Akın UMUR

OKURLARIN FORUMU

Köy Çocuğu ve Köy Enstitüleri

I. G.

KÜLTÜR VE SANAT :

Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Romant

Mehmet SEYDA

Soygunun Getirdiği, Politikanın Gö-türdüğü

Mehmet Metin NİGAR

SİNEMA : Duyguculuk Dağa Çıkıyor

Sungu ÇAPAN

Bibliyografya

Der. : S. N. ÖZERDİM

Devlet adamı ve politikacının, vatandaşını karamsar kılacak, ümitsizliğe düşürecek, bir ifade kullanmaktan kaçınması, Devlet idaresine ve politika hayatına katılmış kişilerin benimsediği, bir çeşit yazılı olmayan kanundur. Bu dünyanın her tarafında, genel hatlarıyla böyledir. Ancak, bu hiç bir zaman, gerçeklerin saklanması, yalan üzerinde, politika yarışı yapılması anlamına gelmemelidir. Aksine, gerçekler olduğu gibi kabul edilip hiçbir şey kamu oyunundan saklanmadan, vatandaşa anlatılır, açıklanır. Devlet adamları ve politikacılar, meselelere yapıcı bir açıdan, düşündükleri çareleri söylerler. Onların, bir birine üstünlükleri, yeterlikleri, kudretleri bu meseleler için teklif ettikleri müsbet, yapıcı çarelerde belirir.

Vatandaş, karamsarlıktan, ümitsizlikten, kendisine teklif edilen, bu çarelerle kurtarılır. Yoksa, vatandaş ümitsizliğe düşürmemek için, onun hiç bir şey hakkında, gerçek bilgilere sahip olmamasına, özel bir itina gösteren memleketlerin devlet ve politika adamları, bu kurala uymuyorlar, bu kuralı ayaklar altına alıyorlar, gerçekler söylenmez, çeşitli çareler teklif edilmezse, vatandaş; kimi ne için seçecek ve devlet adamlarının politikacıların bir birine üstünlüğü, devlet idaresine yeterliği, kudreti, nasıl belirecektir? Gerçeklerin vatandaştan saklandığı, herkesin aynı tonda ses çıkardığı rejimler, demokratik bir idare tarzı olamaz. Demokratik ülkeler de, değişik sesler vardır, Fakat bütün bu değişik sesler, bir orkestranın farklı sesleri gibidir. Tüm halinde, memleketin genel menfaatında, bir ahenk meydana getirirler. Bizde 27 Mayıs öncesi, on yıl; tek ses haline, tek teklif ve tek gerçek kabul edilerek, getirilmek istenilen sonuç biliniyor. Tahrip edilmiş bir ekonomi ve maliye, dengesiz ve adaletsiz bir sosyal bünye, haysiyeti törpülenmiş bir sürü siyasi... Mihverinden oynatılmış, çıkarılmış bir dış politika.

Şimdi; yeni koalisyon kabinesinin kuruluşuyla, yeni şartlara uymak

kudret ve kabiliyeti olmayan, bir takım politikacılar ve çevreler, 27 Mayıs öncesinin devlet idaresine hakim olanların mizaç ve temayülünde görüyorlar. Bu tehlikeler alaca karanlıkta ki hayaletler gibi, bayram arifesinde, siyasi ve sosyal hayatımız üzerinde sallanıyordu. Şafakta, bu hayaletlerin gerçek çehresini görecektir, tanyacağız. Demeçlerden, Meclis tartışmalarından bu temayüllere şimdilik bir isim konmak istenirse, iktidar partileri bu Anayasa çerçevesinde, «Demokratik bir Despotizm» eğiliminde görülmüşlerdir. Tabii, burada kalamazlar, eninde sonunda «Demokratik» vasfı yitirip «Despotizm» de karar kılmak zorunda kalacaklardır. Eğer, bu eğilimde devam eder, Osman Bölükbaşı'nın şiddet arzusuna, şimdiye kadar olduğu gibi, sessizce katılırlarsa.

Bugün ki durumu şiddetle itham edenlerin, ithamlarında haksızlıkları, isabetsizlikleri veya haklı bulunmaları üstünde durmuyoruz. Bu onların hakkıdır, fikirlerini ve duygularını söyleyeceklerdir. Yada, ganan, başkalarının aynı konudaki görüş ve düşüncelerini susturma yolları aramaları, çare olarak düşündükleri şeylerin, pirimitiv bir anlayış ve ortaçağ karanlığına dönüş olduğunun farkında olmamaları, ve toplumun da aynı fikri seviyede bulunduğunu sanmalarındır. Sanki, bir imparatorluk, teokratik bir devlet tasviye edilmemiş, İkinci Dünya Harbi olmamış, onun getirdiği fikirler devletlerin hayatında tatbikat bulmamış, bir çok partili hayata girmemiş, on yıllık garip bir devir geçirmemiş, ihtilâl olmamış ve ihtilâl ile on yıl dışında kalmaya çalıştığımız fikirler, toplum hayatımıza akmamış, bunların zorunlu kıldığı bir Anayasa yapılmamış gibi, vatandaşın bunlar hakkında hiç bir fikri yokmuş gibi, politikacıların istediklerini bir gürültü ve sis perdesi altında, tatbikata koyma hevesine kapılmalarıdır. Gerçekte, politikacılar bir takım çevrelerin fedaileridir, duruma girmişlerdir. Toplum hayatında hakimiyetlerinin sona erdiğini gö-

ren bu anayasa düzeni içinde eski üstün ve hakim durumlarını sürdürmeyeceğini bilen çevreler, geniş bir iftira kampanyasıyla, bu anayasayı mahkum etmek, öldürmek gayretine girmişlerdir. Politikacılar, bu iftira kampanyasında, gerçek maksatları Anayasa düzenini tahrip edip, eskiye dönmek, dış politika da şartsız bir kulluk ile kendi durumlarını emniyete almak isteyenlerin, kötü bir adeti olmuşlardır. Son hükümet buhranı böylece yaratılmış, diğer hedeflere doğru götürülmek istenmiştir. Muhalefet liderini tahrip için, onun en kuvvetli yanı olan, dış politikasını mahkum etmek isteği bu çevrelerde, gözle görülüp, elle tutulacak halde idi. Halbuki, muhalefet liderinin politikasında, Nato'ya sadakat, Batı lideriyle samimi dost ve işbirliği, dürüst bir müttefik olmak, esas prensipti. İttifak içinde, bu prensip başka bir şey, on yıldır mihverinden çıkan dış politikamızın, tehlikeli kıvrımları yine başka bir şeydir. Bir ittifakın sadık bir üyesi olmak başka bir şey, ittifak liderine şartsız teslim olmak yine başka bir şeydir. İttifak liderinin onursuz bir aleti durumunda, orta doğu bataklığına saplanmak, dünyada düşman kazanma şampiyonu haline gelip, memleketin başına sayısız belâlar getirecek bir yola girmek, ayrı şeylerdir. Rusya politikası, bu tehlikeli yoldan memleketi çıkarmak, dışarıda düşman değil, dost kazanmak, ittifakın sadık üyesi kalmak, fakat ittifak liderine şartsız teslim olmak durumundan uzak, büyük bir politika idi. Bunu yürütmeye kudret, bilgi ve hayal gücü gerekir. Yeni, koalisyon hükümeti, iktidar koridorlarında görülen, programlarının tam tersi bir tutumla, önce bu politikayı tahrip sevdasına kapıldılar. Belli çevreler Çankaya üstündeki tesircilerinin de tutumuyla, oradan esen havayı düşüncelerine uygun görüyorlardı. Memleket kominizme gidiyor iftira-sıyla iktidara geldikleri kanısında oldukları için, Osman Bölükbaşı'nın, muhalefet liderine hücumlarının altında, hangi çevrelerin ittifakı ve niyetleri yattığı bilinmiyor değildi. Fakat, gerçekler, Cento toplantısı, Çankaya'nın ağzı, bayram içinde koalisyonun başının, bir kısım liderlerinin beyanları, durumun değiştiği havasını veriyor. Koalisyon başlarının fedaliliklerini yapmak istedikleri çevreler-

le, memleketin menfaatlerinin aynı olmadığını kabul ettikleri ümidi belirlemektedir. Muhalefet liderinin «Bir-birimizi tamamlayacağız» sözleri, yüksek çevrelerde, bir birlik, anlayış havasının hakim olduğu kanısını veriyor. Ne var ki, dertler ve çareler vatandaşa söylenmedikçe, vatandaş bunlar üstünde, taraflardan birinin teklifinde birleşmedikçe, yüksek çevrelerde bilinmeyen sebeplerden hasıl olacak birlik, hiç bir müsbet sonuç getirmeyecektir. Belkide kısa bir süre sonra, aynı karışıklığa, şiddet temayüllerine dönülecektir.

Biz ne aşırı solun ittifakları tahrip eğilimini, ne koalisyon partilerinin ve aşırı sağın, orta çağ anlayışını ve müttefik yerine, şartsız kulluk görüşünü benimsiyoruz. Batı içinde, güvenilir bir müttefik, fakat haysiyetli ve millî menfaatlerini gözden yitirmeyen, genel menfaatle, millî menfaatlerimizi ahenkli kılan bir ittifakın üyeliğini esas alıyoruz.

Memleketi dışarıya zayıf gösteren sebepler yüzünden, Kıbrısın bu çıkmaza girdiğini kabul etmek gerekir. Ermenilerin elli yıl sonra seslerini yükseltmeleri aynı sebepten doğmaktadır. Müttefik ülkelerde Kürtçülük yayımları aynı se-

beblerdendir. Bütün bu gerçeklere göz yummak, bizi hiçte güllük güllü-tanlık bir geleceğe ulaştırmayacaktır. İç buhran, iç zaafiyet, demokratik düzenden doğmuyor. Memleketin, parlamentonun otoritesini kabul etmemesinden doğuyor. Parlemento-nun otoritesi, bu organda milleti temsil edenlerin, milletine lâyük, en ehliyetli, en dürüst kimseleri olduğu inancı ve düşüncesine dayanır. Yoksa kanunlarla bu tesis edilemez. Bugün ise vatandaş bu inançta değil. Partiler, vatandaşa bu inanç ve düşünceyi veren kişileri, meclislere getirme imkânlarını araştırmaz ve sağlamazsa, seçim sonrası buhran daha kötü biçimde gelişecektir. Demokratik düzenin gücünü göstermenin yolunda, ehliyetli kişileri, meclislere getirmektir. Yoksa bugün geçirilse bile, seçim sonrasının sabahından, bu anayasayı tatbik gücü olmayan bir kadro, eskiye dönme çareleri arayacak, birbirini ve politikalarını tahribe yönelecek, kendi hakimiyetlerini sürdürmek isteyen ve reform istemiyen çevrelerin de teşviki ve desteğiyle, iç buhranlara sürükleneceğiz. Tabii, memleketi dışarıya karşı zayıf gösterecek bu durumda, pek çok iştahları kabartacaktır.

Onbeş Günün Notları

Galo Plaza'nın Durumu ve İki Müttefik

Arabulucu, Galo Plaza'nın raporu; Kıbrıs durumuna bir çare getirme yerine tutumuyla Kıbrıs buhranına, bir de şahsi durumunu eklemiştir. Türk Hükümeti, arabulucunun yetkilerini aşarak, anlaşmaları görmemezlikten gelip, meseleye indi bir takım çözüm yolları ileri sürmesine, şiddetli bir tepki göstermiştir. Hükümetimizin, Galo Plaza'nın arabuluculuk sıfatının nihayete erdiğini açıklamayı, Birleşmiş Milletler genel sekreterinin, arabulucunun görevinin devam ettiğini ileri sürmesi, yeni bir mesele yaratmıştır. Genel sekreterin, Amerikan Hariciyesinin, İngilterenin bu konudaki tutumu gerçekten gariptir. Arabuluculuk sıfatı, rızayla kazanılacağı için, devamında taraf Rızalarına bağlı olduğu aşikârdır. Arabuluculuk müessesisiyle, Arabulucunun şahsı, ayrı ayrı şeylerdir. Arabulucunun şahsı, kişiliği, tutumu, arabuluculuk müessesisiyle bağdaşmalıdır. Bir kere baştan, genel sekreter yanlış bir seçim yapmıştır. Tür-

kiye bu şahsı kabulde tereddütler göstermiş, fakat genel sekreterin teminat ve ısrarları karşısında direnememiştir. Hata başta yapılmıştır. Para meselelerine düsgünlükleri bilinen, güney Amerikalı bir kişinin, Arabulucu seçilmesi ve kabulü, talihsizlik olmuştur. Bu Birleşmiş Milletler içinde bir zaafıdır, ve onur otoritesini zayıflatacak sonuçlar doğuracak istidattadır.

Galo Plaza'nın Raporunun özü; Kıbrısın Bağımsız bir devlet olarak, ayrılıklardan kurtarılmış olarak, birleştirilmiş halde devamıdır. Türkiyenin, anlaşmalardan doğan hakları red edildiği gibi, Bugün adada fiilen mevcut bölünmeye nihayet verilmesi istenmektedir. Yürürlükte bulunan anayasa ve Anlaşmaların kabul ettiği iki ayrı cemaat esasını bir yana iterek, çoğunluk esasına dayanan, azınlık haklarını garanti altına alacak, bir solüsyon teklif etmektedir. Böylece, taksim ve Federasyon veya eski şartların tesisi ihtimallerini red eden

arabulucu, bu solüsyonla Makariyosun isteklerini tamamen benimsediği aşıkardır. Bu tehlikeyle, yetkilerini aştığına şüphe olmayan Gala Plaza'nın vazifesi, tarafların görüşünü birbirine yaklaştırmak olup, yeni teklif ve solüsyonlar bulmak, veya taraf görüşlerinden birini benimsemek değildir. Hemde Birleşmiş Milletlerce tescil edilmiş Anlaşmalar varken, bunları görmemezlikten gelmek, milletler arası hayata anarşi ve kuvveti hakim kılmaktır ki, bu en başta Birleşmiş Milletlerin temel ilkeleriyle bağdaşmaz. Eğer, anlaşmalar tek taraflı, kuvvet yoluyla tahrip edilebiliyorsa, Kore'de, bugünde güney Vietnamda Birleşmiş Milletlerin ve Amerikanın müdahalesinin meşruiyeti neye dayanıyor?.

Raporun Amerikanın ve İngilterenin bil gisi içinde kaleme alındığı, açık bir sırdır. İngiltere üsleri konusunda arabulucuyu ikaz etmiş, ve arzusunun uygun ifadeler raporda yer aldığı için, memnuniyetini saklamamıştır. Garip olan şudur ki, İngilterenin üsleri konusundaki Hakimiyet Hakları tanınırken, bu hakların aynı anlaşmalardan doğduğu unutuluyormu? Türkiyenin, Türk Cemaatının hakları, İngiliz üsleri gibi aynı anlaşmalarda yer almamıştır. Anayasa, bu anlaşmalarla teminata bağlanmamıştır. Meselenin siyasî ve Hukukî yönünü tartışmak bile abestir. Amerika ve İngiltere, zorla fakat adım adım, açıktan Yunanistanın genişleme politikasını başarıya ulaştırmak istemektedirler. Hitlerin, Mussolin'in ve Stalinin politikasının, bugün İngiliz - Amerikan politikası haline gelmesi gerçekten hazin. Sanki, Dünya bu felâketli harbi boşuna geçirmiş.

CENTO toplantısında, Amerika Dışişleri Bakanının tutumu, Kıbrıs hakkında komünikiye bir satır koymak için, iki saatlik tartışma, Amerikanın bütün ittifak sistemlerini parçalamak için ne kadar, basiretsiz bir yola girdiğinin delilidir. Amerika, Türkiyeyi kaybederse Hiçbir müttefikini muhafaza etme basiretine sahip olmadığını dünya anlayacaktır. Böyle basiretsiz bir devlettir elbette bir ittifakın liderliği, Batıda söz konusu olmakta çıkıp, yürürlük bulacağı bir zemin kazanacaktır.

İngiltere Dışişleri Bakanının, Gala Plaza Raporu hakkında, memleketine dönerken söylediği sözler, Nezaketle bağdaşmaz, hiçbir ülkede bu söylenemez, ve ülkeye ders verir gibi konuşulmaz. Fakat kusur onda değil, bizzat kendimizdedir ve memleketi, bir yabancının bu sözleri, rahatca söyliyebileceği halde göstermemizdedir.

Arabulucunun raporu Kıbrıs meselesinin de aranacak çözümler için esas alınmaz. Almak mecburiyetinde yoktur. Arabulucunun bu sıfatı, Birleşmiş Milletler genel sekreterinin, manâsız ve yetkisiz ısrarına rağmen devam edemez. Amerika ve İngilterenin, Türkiyeyi kendilerinin bilgisi içinde hazırlanan bir raporu kabule zorlamaları, Türkiye - Amerikan - İngiliz münasebetlerini mihverinden çıkarma ve orta doğuda çok nazik olan dengeyi, kendileri aleyhine bozmaktan başka bir sonuç vermez. Türkler garip bir millettir, en güçlü kararları, en zayıf göründükleri zamanlarda almış ve ba-

şarıyla yürütmüşlerdir. Türkiyedeki atmosferi, halkın duygu ve düşüncesini, müttefiklerimiz sıhhatli ölçmelidirler. Seçim sonunda da hiç bir hükümet, Kıbrıs konusunda, bu çözümleri kabul edemeyecektir. İngiliz ve Amerikalılar, Yunanistanı genişletme sevdasından vaz geçip, iki tarafı bir masaya oturup, tarafların menfaat ve hay-siyetleriyle bağdaşır bir çözüme ulaşılmasına, yardımcı olmalıdırlar.

Maaşlara Zam

Büyük Millet Meclisi üyelerinin maaşlarını yükseltmek için Dilekçe Komisyonunun bir kararına dayanarak giriştikleri faaliyet ve geçmişi kapsamak üzere ödeme yapılmasını öngören Dilekçe Komisyonu kararının Millet Meclisi ve Senato genel kurulları tarafından kabul edilmesi kamu oyunda sert tepkilere sebep olmuştur. Millet Meclisi Başkanı İta Amiri sıfatıyla bu ödemeye ait emri imzalamıyacağını açıklamış ve başkanlıktan çekilmek gibi bir niyeti olmadığını da söylemiştir. Bazı siyasî partiler de bu teşebbüsü tasvib etmediklerini açıklamışlar ve hukukî imkân doğduğu takdirde Anayasa Mahkemesine başvuru kararlarını belirtmişlerdir. Ancak itiraf etmek gerekir ki bu zam teşebbüsüne karşı kamu oyunun gösterdiği tepki daha da sert olmuştur. Gençlik teşekkülleri ve basın parlamento üyelerinin maaşlarını yükseltme teşebbüsüne kesinlikle karşı durmaya kararlı olduğunu göstermiştir. Parlamento üyelerinin bu teşebbüsünü doğru bulmağa imkân yoktur. Zaten bu maksatla bütçeye para konulması halinde ilgili kanun maddesinin Anayasaya aykırı bir ödemeyi derpiş etmesi sebebiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi de kuvvetle muhtemeldir. Diğer taraftan seçim arifesinde Parlamento'dan çıkması arzu edilen bir çok kanun tasarısının bir yana bırakılması ve maaşlara zam yapılması gibi bir teşebbüse girişilmesi de parlamentonun itibarını zedeleyici bir nitelik taşımıştır.

Maaşlara zam hikâyesi ilk önce Danıştay kanunıyla Danıştay mensuplarına yapılan zamlarla başlamış ve bunun hemen arkasından parlamento üyelerinin ödenekleri meselesi ortaya çıkmıştır. Yargıtay üyeleri ile hâkim ve savcılara tazminat verilmesi ile ilgili bir teklif de Bütçe Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. Bundan sonra Sayıştayın, Üniversitenin ve diğer kurumların zam teklifleriyle Büyük Millet Meclisine gelmeleri beklenebilir. Bu türlü zam tekliflerinin islahâ gerçekten muhtaç olan devlet personelinin maddî durumunu düzeltmekten uzak olduğu bir gerçektir. Aksine maaş sorunu daha da içinden çıkmaz ve çapraşık bir hale gelecektir. Türkiyede devlet hizmetinde çalışanların maaşı çok düşüktür. Bundan başka muhtelif sektörlerde çalışan ve gördükleri hizmet birbirine benzeyen insanların maaşları arasında sebebsiz ve çok aşırı farklar da vardır. Ancak

problemi çözümenin gerçek yolu devlet personelinin bütününe kapsayan bir değişikliği öngören Devlet Personel Kanununun bir an önce çıkarılmasıdır.

Münferit zam istekleri kamu oyunda ve kamu hizmetlileri arasında olumlu etki yapmamakta, muhtelif devlet sektörlerinde çalışanlar arasında gereksiz çekememezliklere sebep olmaktadır. Adil ve yeni bir sistem getirmesi şartıyla Devlet Personel Kanununun bir an önce çıkarılması mevcut sistemin düzeltilmesi için tek çaredir. Parlamento'nun zam tekliflerini bu açıdan değerlendirmesi ve kamu oyunun benimsemiş olduğu davranışlardan kaçınması ancak faydalı sonuçlar doğurabilir.

Ermeniler Kışkırtılıyor mu?

Başka New - York, Paris ve Beyrut şehirlerinde olmak üzere, 24 Nisan 1965 günü, Türkiye'yi terketmek zorunda kalan Ermeniler, bu acı günlerinin 50 inci seneyi devriyesini anmak üzere hazırlıklar yapmaktadırlar. Daha doğrusu Türk düşmanlığı ateşinin sönmemesini istemiyen bazı gözü dönmüş Ermeni tahrikçileri, yurt dışına göç eden Ermeni vatandaşlarımızı Türkiye aleyhine tertipleyecekleri dini ayinlere ve gösteri yürüyüşlerine katılmaya zorlamaktadırlar. Beyrut'da iki üç Ermeni milletvekili tarafından organize edilmekte olan oyun, Lübnan Hükümeti tarafından farkedilmiş ve gösteri yürüyüşüne izin verilmemiştir.

Anma törenlerini bir Türk düşmanlığı şeklinde programlaştıranların başında, son asır boyunca Türk ve Ermeni milletlerini birbirine düşüren Taşnak Cemiyetinin hayatta kalan üyeleri veya kinlerini aşıladıkları çocukları bulunmaktadır. Bunların 50 senedir çıkardıkları dergiler, bastırılan kitaplar ve yazdıkları makaleler zaman zaman başarılı olmuş ve Batı alemi biz Türkleri bu müfrit Ermenilerin tarifi içinde tanımışlardır. Şüphesiz bunlara Anadolu'da daha da büyük iddialı teşebbüslere giriştikten sonra hüsrana uğruyan bazı Rumları da katmak icabedecektir. Bu müddet içinde milletimizin tutumu daima pasif olmuş ve madalyonun diğer tarafını dünya komu oyununa gösterme yolunda ciddi hiç bir gayret gösterilmemiştir. Bir tarihçimiz çıkıpta Türk Ermeni münasebetlerini etüd edip İngilizce veya diğer bir yabancı dilde neşretmemiştir. Osmanlı İmparatorluğunun göküşünü araştıranlar çok iyi bilirlerki, Anadolu'da Ermeniler devlet bünyesini en fazla yıpratıcı ihtilâlcî azınlık olmuş ve başta Rusya olmak üzere Avrupa devletlerini iç işlerimize müdahaleye tahrik ve davet etmişlerdir. Ermenilerin bu davranışları hemen hemen daima cezasız kalmış, fakat I. Dünya Savaşı sırasında Ermenilerin Doğu Anadolu'yu Ruslarla birlikte koparma gayretini bardağı taşıran damla olarak misillemelere ve bu bölgenin Ermeni ihtilâlcilerden temizlenmesine yol açmıştır.

Gelen haberlere bakılırsa Ermeniler 24 Nisan anma törenlerine bazı Rumlar tarafından kışkırtılmaktadırlar. Bu haberde bir miktar hakikat payı bulunsa bile aleyhimize olan her dış hadiseyi Kıbrıs meselesine bağlamak doğru bir düşünce tarzı olmayacaktır.

Sayın Bülent Ecevit'in Milliyet'teki sütununda çok güzel belirttiği, gibi Türkler ve Ermeniler o derece sıkı bir kültür birliğine sahiptirler ki eninde sonunda geçmişin acı günlerini unutup dost olmak zorunludur. Memleketimizde dostca birarada yaşadığımız Ermeni azınlığının 24 Nisan hazırlıklarına karşı gösterdiği tepki bunun en güzel bir delilidir.

Cento Fonksiyonunu Kaybetti mi?

Cento İttifakı Bakanlar Konseyi, 7 - 8 Nisan günleri Tahranda toplanmış ve artık klasikleşen tebliğlerinden birini daha yayım hyarak dağıtmıştır.

Ankara'da eski meclis binasında yerleşmiş olan Cento karargahına gidenler, giriş holünde üçbeş dakika sarfederek giren çıkan personelin vazifeye geliş saatlerinden, yüzlerinde ki ifadeden çalışma tempolarından son günlerini yaşayan bir teşkilât ile karşı karşıya bulduklarını derhal farkederler.

Türkiye, İran ve Pakistan arasında imzalanan ve faaliyete geçen Kalkınma İçin Bölgesel, İşbirliği (RCD) andlaşması Cento Paktını daha da kıyıya itmiş ve neticede son Tahran toplantısı üye memleketler başınında bile ciddi bir haber olma niteliğini kazanamamıştır.

Rusya ile iyi komşuluk münasebetleri kuran Türkiye, İran ve Pakistan için Cento bir savunma paktı olarak eski önemini kaybetmiştir. Hele Nato üyesi olan Türkiye ve bu pakt, sadece savunmamız dışındaki sahalarda faydalı olabilirdi. Bir kaç ufak proje hariç Cento iktisadi sahada da gelişememiş ve neticede Paktın üç müslüman üyesi RCD Andlaşmasını imza etmek zaruretini hissetmişlerdir.

Son Tahran toplantısından sızan bir habere göre Amerikan Dış İşleri Bakanı Dean Rusk Türk delegasyonuna Kızıl Çin'i tanımamamız hususunda telkinlerde bulunmaya kalkmıştır. Yine bu arada delegasyonumuza Galo Plaza'nın arabuluculuğuna son verme kararımızda çok acele ettiğimiz ihlas edilmiştir.

Fonksiyonunu az çok kaybetmiş olmasına rağmen Cento'yu üye devletler çok masraflı bir külfet olarak görmedikçe bu teşkilât varlığını bir müddet daha muhafaza edecektir. Kaldıkı zaman zaman beş dost memleket Dışişleri bakanlarının bir araya gelip dünya problemlerini tartışmaları faydalı bile olmaktadır. Hatta Batılı müttefiklerimiz delegasyonumuza bazı nasihat ve telkinlerde bulunsalar bile!

Wilson-De Gaulle Görüşmesi

De Gaulle'un nazarında İngiltere, Müsterek Pazar'a girmek için usandırıcı taleplerde bulunmadıkça ve Nato içinde çok taraflı bir nükleer kuvvet kurulması gibi fikirlerin öncülüğünü yapmadıkça bazı sahalarda pekâlâ işbirliği yapılabilecek bir müttefikdir. İşte bu anlayış içinde 2 - 3 Nisan günleri Pariste Wilson - De Gaulle görüşmeleri cereyan etmiştir. Neticede iki memleket beraberce süpersonik jet nakliye uçağı imaline ve teknik sahada bazı müsterek araştırmalarda bulunmaya karar vermişlerdir. Nato'nun geleceği, Birleşik Amerika ile münasebetler, Avrupa'nın politik entegrasyonu, Güney Doğu Asya, Almanya'nın birleştirilmesi, sterlinin takviyesi ve İngiltere'nin tediye müvazenesi gibi konulara şöyle bir göz atılmış ve fakat bir anlayış birliğine varılamamıştır. Yani kısacası iki memleket arasında atmosfer düzelmiş, kızgınlıklar nazikâne tebessümlere çevrilmiş, fakat ana meselelerde İngiltere'ye karşı Fransız tutumu değişmemiştir.

İngiltere'nin en son kabahatı Vietnam meselesinde Birleşik Devletlerin tehlikeli maceralarını desteklemiş olmasıdır. De Gaulle'un Çin - Hindinin nötralizasyonunu istiyen teklifi pratik bir hal tarzı görülmiyerek kenara itilmiş ve İngiltere büyük devlet rolünde aracılık teşebbüslerine devam etmiştir. Halbuki De Gaulle Doğu ile Batı Blokları arasında yegâne aracının Fransa olduğu kanısındadır.

De Gaulle Müsterek Pazar içindeki kuvvetli pozisyonu sayesinde gerek İngiltere'ye ve gerekse Birleşik Devletlere karşı cephe alabilmiştir. Zira Avrupa'da soğuk harp asgarîye inmiştir ve böylece Fransa Nato müttefiklerine muhtaç olmadan bağımsız davranabilme imkânına kavuşmuştur.

Müsterek Pazar içinde yegane rakip Batı Almanya, doğudaki parçası ile birleşme mücadelesi içinde Fransa'nın yardımına muhtaçtır. De Gaulle Moskova ile flört ederek adeta Bonn Hükümetine kozlarının kuvvetini ihlas etmektedir.

Fransa bu avantajlı durumunu daha ne kadar müddet devam ettirebilecektir? Bazı İngiliz gazetelerine bakılırsa ancak bir sene Batı Almanya ve İngiltere yeni seçimlerle istikrarlı durumlara girerler ve Birleşik Devletler de Vietnam'dan en az prestij kaybıyla kendini sıyrabilirse Avrupa'nın ge-

leceğini tayin Fransa'nın tekelinden çıkacaktır. Fakat bu iyimser tahminin tam aksi de varit olabilir. İngiltere ve Batı Almanya seçimlerden zayıf hükümetlerle çıkarlar ve Birleşik Amerika da Vietnam'da barışı ve iç istikrarı sağlayamaz ve hatta dünyanın diğer bölgelerinde yeni buhranlarla uğraşmak zorunda kalırsa, De Gaulle daha bir kaç sene Batı Avrupada son söze sahip olmada devam edebilecektir.

Vietnam'da Son Gelişmeler

Amerikan ve Güney Vietnam hava kuvvetleri Kuzey Vietnamdaki askerî ve ulaştırma merkezlerini gittikçe artan bir şiddetle bombalamaya devam ederlerken Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant Barış Masasına oturma imkânlarını aramakla mesguldür.

Başkan Johnson «Şartsız müzakere» çağrısını yapmış ayrıca Mekong vadisinin geliştirilmesi için 1 milyar dolarlık bir yardımın Birleşik Amerika tarafından verilebileceğini açıklamıştır. Başkan'ın bu barış taarruzu Hanoi, Pekin ve hattâ Moskova tarafından olumlu karşılanmamıştır. Hanoi Amerikan kuvvetlerinin Güney Vietnam'ı terketmeleri şartını ve Vietkong liderleri ile müzakere masasına oturulmasını tavsiye etmektedir. Bu arada aracılık vazifesi ile İngiltere tarafından Güney Doğu Asyaya gönderilen Gordon Wolker gerek Hanoi ve gerekse Pekin tarafından reddedilmiştir.

Öyle anlaşılıyor ki; hava bombardımanları - Ho - Ci - Min'i yola getirecek dosajda değildir ve daha bir müddet Hanoi'ye yaklaşarak devam etmelidir.

Gerek Pekin ve gerekse Moskova Kuzey Vietnam'ın imdadına yetişme hususunda büyük laflar etmişlerdir. Fakat son gelişmeler Birleşik Amerika ile, Hanoi'nin hatırı için nükleer harbe girmenin akıllıca bir davranış olmayacağı bilhassa Pekin tarafından idrak edilmiştir. Diğer bir ihtimalde, bizzat Hanoi, Kızıl Çin'in yardım bahanesiyle memleketini işgal etmesini göze alamamıştır.

Ho - Ci - Min'in bütün ümidi Saygon'dadır. Budistler heran kendisi ile anlaşacak bir yeni hükümet kurulmasını sağlayabilirler. Vietkong çetecileri de nasıl olsa Mayısta başlayacak yağmur mevsimine kadar dayanabileceklerdir. Zira bu mevsimde ne tank ve nede helikopter işleyebilir. Bu durum Washington tarafından çok iyi bilindiği için Vietkong çetecilerine karşı mücadele genişletilmiş ve ana karargâhları çok şiddetli hava taarruzuna maruz bırakılmıştır.

Birleşik Amerika son haftalar boyunca daha kararlı ve aktif olarak Vietnam problemine hal çaresi bulma gayretine girmiştir. Gayet riskli olan bu mücadelenin barış müzakerelerine zemin hazırlaması şüphesiz başta Moskova olmak üzere Avrupadaki büyük devletlerin aracılık gayretlerine bağlı kalacaktır.

Ö Z Ü R

15 Nisan 1965 tarihinde çıkması gereken Dergimiz Kurban Bayramı dolayısıyla 6 günlük bir gecikme ile çıkarılabilmıştır.

Elimizde olmayan bu gecikme dolayısıyla okurlarımızdan özür dileriz. Kurban Bayramlarını kutlarız.

Günümüzü Aydınlatan Belgeler

PETROL İÇİN GİZLİ SAVAŞ :

İKİ DEVLET ADAMININ HİKÂYESİ

Standard Oil gibi Clavland'da doğmuş olan Harding, Amerika Cumhurbaşkanlığına Rockefeller'in parasıyla seçilmişti. Cumhuriyetçilerin masraflarını her zaman bu petrol kralı karşıladı. 1920 tarihinden sonra Harding Standard Oil'in elinde körükörüne bir alet hizmetini görüyordu. Birleşik Amerika Devletleri Hükümeti hiç bir zaman petrolcülerin eline bu kadar tam surette geçmemişti. Harding Dışişleri Bakanlığına Standard Oil'in direktörlerinden birini, M. Hughes'i getirmişti. O andan itibaren Amerikan diplomasisi Rockefeller'in menfaatlerini gözetmeye çalışan özel bir teşkilât haline geldi.

Maamafih Harding böyle bir lükla rolü oynamaktan usanıyordu. Kendisinden istenilen şeyler gittikçe daha tehlikeli oluyordu. Harding korkmağa başlamıştı.

1923 yılı yazı başında Harding Standard Oil efendilerine karşı isyan etmeğe hazırdu. Fakat vakit geçmişti. Aralarında birçok cesetler vardı.

Birgün, Cumhurbaşkanı Harding başkentten kayıp oldu. Kimse işin tafsilâtını bilmiyordu. Yalnız Amerika'nın ta uzak kuzey taraflarında dinlenmek üzere Vaşington'u birdenbire terkettiği söyleniyor.

Birkaç gün sonra Vancouver'den gelen bir telgraf Cumhurbaşkanı Harding'in ansızın öldüğü haberini getirerek herkesi hayretler içinde bıraktı. Bazıları zehirli bir böcek soktuğu için ölmüş diyorlardı. Bugün bile hala bazı kimseler kendi karısı tarafından zehirlenmiş olduğunu söylüyorlar. Resmî söylenti gıdadan zehirlenmek suretiyle vefat etmiş olduğunu bize temin eder.

Her halde, rezalet bir ceset altında gömüldü.

Amerika, Harding'i meydana çıkararak, adeta yaratan adamın Senato'dan Daugherty olduğunu unuttu. Petrolcüler ne isterse hepsini Harding'in imzaladığını unuttu. Cumhurbaşkanı'nun rezilane sefahatlerini, cinayetlerini de unuttu. Ve bilhassa bütün bu cinayetleri işlemeye Cumhurbaşkanı'nun kimlerin sevk ve teşvik etmekte olduğunu unuttu.

Hayır, ihtiyar Rockefeller ihtimal ki bütün bunlardan hiç haberdar değildir. Buda ya «iş» o zaman başkaları becermiş olmasından, ya hakikaten «her şeyi unuttu» bulunmasından ileri geliyor.

Standard Oil'in tarihi mi? Bunu şimdi dünyanın hakimi mevkiine yükselen o eski küçük bakkal John D. Rockefeller'in binlerce buruşuklarında, ağzının derin kıvrımında, soğuk ve derinliklerine inilmez gözlerinde okumak lâzımdır.

Bir de Deterding'in dosyalarında...

Cumhurbaşkanı Harding'in garip ve esrarlı ölümü petrolcülerin itaatli hizmetkarlarını bekleyen akibete gayet iyi misal teşkil ettiği gibi petrol harbinin diğer meşhur bir kurbanının aynı derecede feci olan akibeti de büyük Amerikan tröstlerinin emellerine açıktan açığa muhalefet cüretini göstermiş olanların başına gelebilecek şeyi bize pekâlâ anlatır. İspanya diktatörü Primo de Rivera'dan bahsetmek istiyorum.

1927 de, Primo de Rivera İspanyanın herşeye kadir diktatörü idi. Komünizmi ezmişti, demir bir el ile hükümeti idare ediyordu. Halka kendisini sevdirmeye muvaffak olmuştu. İspanya maliyesi gayet yolunda idi, peseta beş Fransız frangından fazla kıymette idi. Hergün İspanyol limanlarından yüzlerce gemi kalkarak İngiltere ve Amerika'ya yem, şarap, turfanda mahsuller ve zeytinyağı götürüyorlardı. Deterding'in ve Standard Oil'in bazı sarmış gemileride İspanya'ya petrol getiriyorlardı.

Primo de Rivera memleketin mahsullerini yabancılara satmak istiyordu. Fakat bütün bu kârların dönlüp doluşup petrolcülerin kesesine girmelerine göz yumabiliyordu? İstatistikler petrolcülerin İspanyada büyük servetler kazandıklarını isbat ediyordu. Neden bir petrol inhisarı tesis ederek bu kazancı ele geçirmeliydi?.

O zaman Fransa'da müzakere olan bir petrol inhisarı projesinin metni kopye edildi, bir petrol inhisarı kondu. Bu inhisarı işletmek bir şirkete havale edildi. Şirketin hisse senetlerinin % 30 u İspanya hükümetinin elindeydi. Bundan başka, %

Antoine ZISCHKA tarafından kaleme alınan ve FİKİR HAREKETLERİ Dergisinin 25 Nisan 1935 tarihli 79 ncu sayısında yer alan bu yazıyı, petrol konusuyla yakından ilgilenen kamu oyunu aydınlatmak amacıyla aynen yayınıyoruz. (Bazı eski kelimeler eş anlamlı kelimelerle değiştirilmiştir.)

10 bir temettü hissesi dağıtıldıktan sonra, fazla kârın onda biri gene İspanya Devletine veriliyordu. Primo de Rivera, Deterding ile Standard Oil'in tesislerini müsadere etti. İspanya da tasviye edilmiş, bütün petrolcülerine geçirdi. Bunların bedelini ödemeğe 75 milyon peseta yetişirdi. Tabii, Deterding ve Standard bir defa daha birleştiler. İspanyol piyasasını ellerinden çıkarmamaya çalıştılar. Müteakid aylarda her tarafta petrol fiyatı düştü. Bunlardan yalnız İspanya müstesna idi. Çünkü inhisar idaresinin elinde fiyatlar en yüksek iken satınalmış gayet çok miktarda petrol vardı. Ellerinden malları alınmış olan İngiliz ve Amerikan petrolcülerinden yeni petrol satın almak bahis mevzuu değildi. Dünyanın her tarafında petrol fiyatı düşerken İspanya'da fiyat fazlalığı % 20 ye çıktı. Bu hal İspanyol Kavimnin hoşuna gidemezdi. Primo de Rivera İspanyollara inhisarın petrol fiyatlarında düşüklük temin edeceğini müdelemişti.

Bir gün geldi ki inhisar idaresinin elinde hiç petrol kalmadı. İspanyol Hükümeti aleyhinde müthiş bir dava açmış olan müsadere edilen tesisata mukabil kendilerine verdikleri 75 milyon ile iktifa etmiyerek 300 milyon isteyen Deterding ile Standard İspanyol diktatörüne petrol satıyorlardı. Çünkü bütün sarmış vapurlara ve bütün petrol çıkaran memleketlere onlar hâkimdiler.

Stok mal bitince, İspanyollar nerede bulurlarsa oradan petrol almaya mecbur kaldılar.

Sovyetlere başvurdular. Halbuki daha bir gün evvel Primo de Rivera onların medeni dünya için öldürücü bir düşman olduklarını söylemişti. İspanyollara artık hiç petrol satmamayı düşüncü olan Deterding biliyorduk Primo de Rivera'yı en can düşmanlarından petrol satınalmaya mecbur bırakmak diktatörlüğün sonu demek olacaktı. Petrolcülerin emellerine karşı koymak cüretini göstermiş olan adamın nüfuz ve itibarı bu yüzden bitecekti.

Sovyetler İspanyolların paralarını alıyorlar ve onlara dünyanın en fena petrolcülerini yolluyorlardı. Çünkü ne gönderseler İspanyolların almağa mecbur olduklarını biliyorlardı. İspanyol inhisar idaresi tarafından satılan petrol cinsi gittikçe berbatlaşıyordu.

Bu yüksek manevraları ile birlikte Deterding İspanyol gıda mahsullerini aleyhinde basında bir harp açtırmıştı. İngiltere kendi dominyonlarında yetişen yem, şarap, turfanda mahsuller ve zeytinyağı ve turfanda mahsullerini İmanlarda çürütüldü.

Standard'da elindeki siyasi nüfuzu kullanmaktan geri durmuyordu. Birdenbire, Amerika gümrük memurları şarap, yem, zeytin ve zeytinyağı dolu İspanyol vapurlarını hamulelerini boğaltmaktan menettiler. İspanyol ihracatının buluşuk olduğu anlaşılırdı. Onlar sıhate muzır şeylerdi.!

Herhalde, itiraf etmek lâzımdır ki İngiliz propogandası ile Amerika gümrüklerindeki şu usulün petrolcüler tarafından Primo de Rivera'nın inhisarı aleyhinde açılan harp ile aynı zamana tesadüf etmesi gayet gariptir.

İspanyol diktatörü nüfuz ve itibarını kaybediyordu, memleket ticari ziyanlara uğruyordu. Reisi genç Rockefeller'in kâynbabası olan Chase Bank'ın ve Royal Dutch ile dost olan sair bankalarında tesiri ile peseta 4 franktan 3 franga, 250 franga düştü.

Primo de Rivera yıkıldı...

Bir hükümet darbesi tasavvurları Deterding'in elinde bir lükla olan bir adam nezdinde pek iyi karşılandılar. Çünkü işin içinde para oynuyordu.

Sonra, yeni İspanyol Cumhuriyeti kaçan kralın götürdüğü tahvillerin listesini yayınladığı zaman, içlerinde büyük petrol şirketlerinin birçok tahvilleri de bulunduğu meydana çıktı. Tesadüf! Fakat pek garip değil mi?!

Primo de Rivera kendisine mahsus kaynakları bulunmayan (hoş, bulunsa da iş pek değişmez ya!) bir devletin petrolcülerine karşı isyan etmemesi lâzım geleceğini anladı isede biraz geç kalmıştı. Bu hatasını pek pahalı ödedi.

Primo de Rivera hasmefil Petrol Hazretlerinin karşısında boyun eğdi, Birdenbire, Paris'te öldü.

Petrol muharebesinde başka bir meşhur ölü daha.

İncelemeler

Niçin Toprak Reformu ?

Adnan GÜRİZ

Toprağı işlemek yoluyla hayatını kazanan insanlar tarihin her devresinde işledikleri toprağa sahip olmak isteğini taşımışlardır. Toprakla toprağı işleyen insan arasındaki derin ve kuvvetli mânevi bağ toprağı işleyenin, işlediği toprağa sahip olma arzusunu kamçulamıştır. O kadar ki «topraksızlara toprak» sloganının üç yılın yıllık bir geçmişi olduğu dahi söylenmiştir. (1) Diğer yandan, Orta Çağda ve Yeni Çağda sayısı bini aşan çiftçi ihtilâlleri, hep toprak dağıtımındaki dengesizliğin ve toprağı işleyenin toprak sahibi olmak isteğinin tatmin edilmemesinin sonucu doğmuştur. (2) Demekki dünya tarihi toprağın, toprağı işleyenler arasında dengeli ve adalete uygun şekilde dağıtılmamasının doğurduğu çeşitli buhranların en canlı tanığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber insan ve toprak arasındaki ilgi sorunu, ancak zamanımızda bilimsel bir açıdan ele alınmış ve toprak sahibi olmayanları toprağa kavuşturmak için çalışmalara girişilmiştir.

Bugün toprak problemi, başka bir deyimle toprak reformu özellikle tarım faaliyetinin ekonomik hayatta başlıca yeri işgal ettiği toplumlarda dikkati çekmektedir. Gelişmiş, halkın hayat seviyesini yükseltmiş ve endüstrileşmiş toplumlarda toprak reformu hiçbir şekilde hayatî bir mahiyet taşımamaktadır. Toprakla geçimini sağlayan insan sayısının çoğunlukta olduğu toplumlar, toprak dağıtımında adaleti sağlama yanında toprağın en verimli şekilde işletilmesi sorununu da çözmek zorunluluğu ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu yüzden ki, Hindistan, Pakistan, Çin, Mısır, Kolumbiya Guatemala, Meksika ve Bolivya gibi az gelişmiş ülkelerde toprak reformları yapılmıştır. İran, Irak ve Suriye gibi ülkelerde de hâlen toprak reformunu gerçekleştirme çalışmaları devam etmekte-

dir. Az gelişmiş ülkelerde toprak reformu yapılmak suretiyle tarım hayatının dengeli ve düzenli hale getirilmesi ve bu yolla tarım veriminin yükseltilmesi Birleşmiş Milletler Teşkilâtı tarafından da tavsiye edilmektedir. (3)

Türkiye tarihi boyunca bir tarım ülkesi olmuştur. Bugün de tarım Türk ekonomisinin temel istihsal unsuru olarak belirlemekte ve memleket nüfusunun büyük çoğunluğu geçimini tarım üretimi yoluyla sağlamaktadır. Ancak memleketimizde toprağın dağılımında önemli bazı adaletsizliklerin olduğunu gösteren açık işaretler vardır. Osmanlı İmparatorluğu devrinde Türkiye'nin Avrupa memleketlerinde görüldüğü şekilde bir toprak aristokrasisinin tesirine tâbi olmadığı bir gerçektir. Özellikle Osmanlı Devletinin kuruluş ve gelişme safhalarında devletin arazi rejiminin tâyininde ve düzenlenmesinde faydalı ve tesirli bir fonksiyon ifa ettiği de bilinmektedir. Bununla beraber gerileme devrinde toprak rejimi devletin zayıflaması ile birlikte bozulmuş ve bu bozulma gittikçe yayılarak uzun süre devam etmiştir.

Bugün memleketimizde toprak rejimindeki bozukluğu ve dengesizliği gösteren çeşitli işaretler vardır.

1 — Mahkemeye intikal eden dâvaların çokluğu : Toprak dağılımındaki dengesizliği gösteren en sarıh delillerden birisi toprak yüzünden doğan ve mahkemeye intikal eden ihtilâfların her sene milyonları bulmasıdır. (4) Hukuk mahkemelerinin baktığı dâvalar arasında müdahalenin men'i, tapu kayıt tashihi, tescil dâvaları gibi taşınmaz mallara ilişkin dâvalar önemli bir yekûn tutmaktadır. Bundan başka, toprakla ilgili uyumsuzluklar katil ve yaralama gibi suçların çoğalmasında olduğu gibi, kan gütme sebebiyle adam öldürme fiillerinin işlenmesinde ve aileler

arasında uzun yıllar süren düşmanlıkların ortaya çıkmasında da rol oynamaktadır.

2 — İstatistiklerin ortaya koyduğu rakamlar : Toprak dağılımında bir denge ve adaletin olmadığını 1950 yılında ülkemizde yapılan tarım sayımına ait istatistikler de ortaya koymaktadır. Tarım sayımının açıkladığı rakamlara göre, tarımla geçinen ailelerin % 74 ü, işlenen arazinin % 39,5 uğuna sahip olduğu halde, tarımla uğraşan ailelerin binde 8 i, işlenen toprağın % 19,6 sına malik bulunmaktadır. Bu tarım sayımında birbirinden farklı ölçü birimlerinin kullanılması dolayısıyla varılan sonuçların tam bir kesinlik taşımadığı ileri sürülebilirse de şurası gerçektir ki, bu rakamlar toprak dağılımının dengeli ve âdil olmadığını ispatlamaya yeter niteliktedir. Gene rakamların gösterdiğine göre, bütün çiftçilerin dörtte birinden azı memleket ziraat topraklarının % 70 ini ellerinde bulundurmakta, yarım milyonu biraz geçen bu büyük ve orta çiftçilerin herbirinin ortalama işlediği arazi 220 dönümü geçmektedir. (5) Diğer taraftan çiftçi nüfusu 1950 yılından bu yana hiç olmazsa yılda 100.000 ailelik bir artış göstermektedir ki, bu hızlı artış da göz önünde tutulursa Türkiye'nin toprak rejiminin o zamandan bu yana daha dengesiz ve gayri âdil hale geldiğine hükmetmek için yeter sebepler mevcut bulunmaktadır.

3 — Toprağın fizikî bakımdan parçalanmış olması : Memleketimizin toprak rejimi hususunda göz önünde tutulması ve süratle düzeltilmesi gereken diğer bir aksaklık da toprağın fizikî bakımdan aşırı derecede parçalanmış olmasıdır. Gerçekten 1950 yılı tarım sayımı, çiftçi ailelerinin ancak % 5 inin aynı toprak parçası üzerinde işletme yaptığını, geriye kalan % 95 i gibi çok büyük çoğunluğun çoğu zaman birbirinden uzakta bulunan iki veya daha fazla sayıda toprak parçası üzerinde tarım yapmak zorunluluğu ile karşılaştığını ortaya koymaktadır. Bu durumun verimli bir tarım üretimi için ne derece sakıncalı olduğunu, geniş bir emek israfına sebep olması yanında, ileri tarım usullerinin uygulanmasına ve topraktan gerektiği şekilde faydalanmaya mâni bulunduğunu belirtmeğe lüzum bile yoktur. Şu halde

Türkiye'de yapılması düşünülen toprak reformunun, bir tarım reformu olarak istihsal gücünü çoğaltabilmesi için toprağın toplulaştırılmasını sağlayan çareleri de öngörmesi lâzım gelmektedir. (6) Ancak unutmamak gerekir ki, yalnız toprağın toplulaştırılması kifayet etmeyecektir. Aynı zamanda toprağın bilhassa veraset yoluyla intikal ederken parçalanmasını önleyen tedbirlerin de alınması gerekmektedir. (7)

4 — Ortakçılık ve yarıcılık usulleri : Memleketimizde ortakçılık ve yarıcılık usullerinin oldukça geniş şekilde uygulanması da toprak rejiminin dengeli ve âdil olmadığını gösteren başka bir sebeptir. 1950 yılı tarım sayımı sonuçlarına göre, 2.322.000 çiftçi ailesinden, 1.686.000 çiftçi ailesi yalnız sahib olduğu toprağı işlemekte, 499.000 çiftçi ailesi işlediği arazinin bir kısmına sahib bulunmakta geri kalan kısmını kiracı, ortakçı veya yarıcılık olarak işlemektedir. 89.000 çiftçi ise tamamen toprak-sız olup başkalarının toprağını işlemektedir. Yani çiftçilerin % 72,6 sı kendi malı olan toprağı işlediği halde geriye kalan % 27,4 ü kısmen veya tamamen başkalarının toprağını işlemektedir. Bu sayılara 1950 yılında sayıları 300.000 i bulan daimi veya mevsimlik tarım işçileri dahil bulunmamaktadır. (8) Bu rakamların 1950 yılından bu yana, çok süratli olan nüfus artışı sebebiyle önemli bir şekilde değiştiği, az topraklı ve toprak-sız çiftçi sayısının daha da çoğaldığı söylenebilir. Aslında yarıcılık ve ortakçılık gibi metodların tarım üretimini bakımından zararlı olduğunu bilimsel incelemeler ortaya koymuştur. Çünkü toprağın sahibi olmayan bir yarıcılık veya ortakçının toprağı en iyi şekilde işleyebileceğini düşünmek hatalıdır. Ortakçılık yoluyla işlenen toprakta ileri tarım usullerinin uygulanması ise hem toprak sahibinin, hem de toprağı işleyen ortakçının toprakla olan ilgilerinin zayıflaması dolayısıyla kabil olmamaktadır. (9) Yeni tasarı ortakçılık ve yarıcılık usullerini bazı istisnai haller dışında yasaklamaktadır. Bu reformist prensibin yararlılığından şüphe edilemez. Bu şekilde toprağın bizzat toprağına sahib olanlar tarafından işletilmesi öngörülmektedir. Yarıcılık ve ortakçılık usullerinin yasaklanması sayesinde toprağı kamulaştırılan ve kendisine

belli ölçüde toprak bırakılan toprak sahipleri, kalan topraklarını en iyi ve rasyonel şekilde işletmek zorunluluğunu duyacaklardır. (10) Öte yandan eskiden yarıcılık olarak işlediği toprağın şimdi sahibi olan çiftçinin şahsen sahibi olduğu toprağı daha iyi işleyeceği ve verimi arttırmak için gayret göstereceği söylenebilir. Toprak rejiminin hastalıklı olduğuna işaret te kil eden ortakçılık ve yarıcılık sistemlerinin yeni tasarı ile yasaklanması şüphesiz memleketimizin tarım hayatı bakımından çok önemli bir değişikliğe işaret etmektedir.

5 — Topraksız ve yeter toprağı olmayan çiftçilerin reform istekleri : Son senelerde özellikle Güney Doğu Anadolu'da, Adana ve Adıyaman gibi illerde toprak-sız çiftçiler tarafından toprak reformu lehinde düzenlenen sessiz yürüyüşler, politikacıların toprak reformunun gerçekleştirilmesi hususunda seçmenlerin gittikçe çoğalan baskısına muhatap olmaları ve nihayet büyük toprak sahiplerinin reform tasarısına olan aşırı kızgınlığı toprak reformunun Türkiye için sosyal ve ekonomik bir zorunluluk haline geldiğini gösteren belirtiler olarak değerlendirilebilir. Bu arada bazı büyük toprak sahiplerinin ve onların menfaatlerini kollayan kuruluşların toprak reformunu bir rejim değişikliği olarak isimlendirmelerinin tamamen temelsiz olduğunu açıklamakta fayda vardır. Anayasada yer alan ve toprak-sız ve az topraklı çiftçinin toprak sahibi yapılmasını öngören hükümler aslında toprak reformunu gerçekleştirmeği bir ödev olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Cumhuriyet Hükümetlerine yüklemiş bulunmaktadır. Ancak unutulmamak gerekir ki, bir yandan aydın kamu oyunun ve basının öte yandan az topraklı ve toprak-sız çiftçilerin toprak reformu konusundaki yakınıl-gisi reformun uygulama alanına girmesinde ve uygulanmanın başarı kazanmasında tesirli rol oynayacaktır.

TOPRAK REFORMU TASARISININ İLKELERİ :

1 — Büyük toprak sahibine bırakılacak toprak miktarı : Yeni tasarıda toprak cinsleri kurak, yarı kurak, yarı nemli ve nemli olmak üzere beş kısma ayrılmakta ve toprak sahibi aileye kıraç arazide en çok

2500 ve sulu arazide en çok 125 dönüm toprak bırakılması öngörülmektedir. (11) Ancak arazisini örnek şekilde işleten toprak sahibine bu miktarların iki misli toprak verilmesi kabil bulunmaktadır. Bu rakamları diğer ülkelerde toprak sahiplerine bırakılan en yüksek miktarlarla karşılaştırmadan önce Osmanlı kanunlarında yer alan çiftlik esasını üzerinde durmayı faydalı sayıyoruz. 1540 tarihini taşıyan Diyarbakır Vilâyeti Kanununda çiftlik şöyle tarif edilmiştir : «Yürümek adımıyla eni ve uzunluğunu kırk adım yere bir dönüm derler. Su basar ve her yıl ekilir a'lâ yerlerden seksen dönüm yere bir çiftlik dirler ve evsat-ul-ahvâl olan yerlerde yüz dönüm yere bir çiftlik dirler ve edna yerlerden yüz elli dönüm yere bir çiftlik dirler.....» Bu tarif daha sonra çıkarılan Musul ve Serim livaları kanunlarında ve 1716 tarihli Mora Vilâyeti Kanununda aynen yer almıştır. (12) Çiftlikle ilgili bu tarihin muhtelif zamanlara ait muhtelif kanunlarda tekrarlanması Osmanlı Toprak Hukukunda çiftlik ölçüsünün değişmediği kanaatini uyandırmaktadır.

Osmanlı Toprak Hukukunun çiftlik tarifinde yer alan dönüm ölçüsünü Toprak Reformu tasarısında yer alan dönüm ölçüsü ile karıştırmamak gerekir. Tasarının 10 uncu maddesinde «bu kanunun uygulanmasında yüz ölçüsü olarak dönüm kullanılır. Dönüm 100 metre karelik yerdir.» esasını vardır. Halbuki Osmanlı kanunlarında yer alan adım ölçüsüne göre hesap yapılır ve her adım azami 75 cm, olarak hesap edilirse, eni ve boyu 40 adım olan bir yerin azami 900 metre kare olarak kabul edilmesi gerekir. Şu halde bugünkü ölçülere göre Osmanlı tarım hukukunda en iyi yerdeki bir çiftlik 72 dönüm, arazinin vasat olduğu yerde bir çiftlik 90 dönüm ve arazinin fena ve verimsiz olduğu yerde bir çiftlik 135 dönümlük bir alanı kapsıyordu. Diğer taraftan Mısırda toprak sahibine bırakılacak azami miktar 800 dönüm, İtalyada 3000 dönüm, Yunanistanda 300 dönüm, Suriye'de sulanabilen arazide 800 dönüm sulanamayan arazide 3000 dönüm, Batı Pakistanda sulanabilen arazide 2000 dönüm ve sulanamayan arazide 4000 dönüm, Japonyada 30 dönüm olarak kabul edilmiştir. (13) Milliyetçi Çin

Toprak Kanununda da özel veya tüzel kişilerin sahip olabilecekleri azami toprak miktarının mahalli şartlar ve toprağın cinsi göz önünde tutularak tâyin edileceği açıklanmıştır. (14) Bu değişen oranlar ise aslında 10 - 15 dönümü geçmemektedir. Meksikada büyük toprak sahibine 150 hektarlık yani 1500 dönümlük bir yer ayırmak hakkı tanınmıştır. (15) Toprak Reformu kanun tasarısında da, mal sahibine bırakılacak arazi parçasının toplu halde bulunmak şartıyla doğrudan doğruya mal sahibi tarafından seçilmesi öngörülmüştür.

Türkiyede nüfusun büyük çoğunluğu geçimini topraktan sağlamaktadır. Daha önce belirtmeğe çalıştığımız gibi toprak dengesiz ve adalete aykırı şekilde parçalanmış bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunda uygulanan çiftlik ölçüleri ile mal sahibine bırakılan azami toprak miktarlarını mukayese etmek bile kabildir. Şüphesiz bugün eskiden uygulanmış çiftlik ölçülerinin mal sahibine bırakılması gerekli en yüksek birim olarak kabul edilmesi düşünülemez. Ancak büyük toprak sahiblerine bırakılması düşünülen kurak arazide 2500 ve sulu arazide 125 dönüm ölçülerinin yüksek olduğunu ve toprak dağılımında dengenin sağlanması ve daha çok sayıda insana toprak verilmesi için bu miktarların indirilmesinin gerekli ve faydalı olduğu göz önünde tutulmalıdır.

2 — **Topraksız ve az topraklı çiftçilere toprak dağıtılması:** Topraksız ve az topraklı çiftçilere toprak dağıtılmasında aile esası göz önünde tutulmaktadır. Tasarıya göre toprak ailenin başkanına verilecektir. Toprak dağıtılmasında en başta gelenler, kendisinin veya ailesinin arazisi yetmeyen çiftçilerle, başkalarının toprağında ortaklık ve kiracılık yapanlar olacaktır. Ancak bu durumda bulunanlar arasında yapılacak tercihte Ziraat ve Veteriner Fakülteleri ile Tarım Okullarını bitirmiş olanlar, arazide teknik usuller uygulayanlar, çok çocuk sahibi olanlar, evi ve yeter derecede üretim aracı bulunanlar, evi olup yeter derecede üretim aracı bulunmayanlar, yeter üretim aracı bulunup da evi olmayanlar göz önünde tutulacaktır. Tasarıda yer alan ve tarım istihsalinin düşmesine mâni olucu ve istihsalini geliştirici nitelik taşıyan bu hü-

kümlerin olumlu bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Topraksız ve az topraklı çiftçilere verilecek toprak miktarı kurak arazide en fazla 200 dönüm ve nemli toprakda en fazla 20 dönüm olacaktır. Ancak dağıtılacak toprak ihtiyaç sahiblerinin ihtiyacını karşılayacak miktarda olmazsa dağıtılacak en az toprak kurak yerde 150 dönüm nemli yerde 15 dönüm olabilecektir. (16) Eğer topraksız ve az topraklı

çiftçilere oturdukları bölgede verilecek arazi bulunmazsa, yakın ve alıştıkları iklim şartlarına uygun başka bölgelerde toprak verilmesi kanun tasarısında ön görülmektedir. Dağıtılan toprak ve kredi bedellerinin 25 yıl içinde toprak sahibi yapılanlar tarafından ödenmesi icab etmektedir. Ancak kendisine arazi verilmiş olan çiftçi borcunu 25 yıldan önce ödemiş olsa bile 25 yıl geçmedikçe araziyi, işletme araçlarını ve arazi ile

ilgili yapı ve tesisleri başkasına devir ve temlik edemeyecektir. Ölüm halinde de arazinin mirasçılar arasında paylaşılmasını önleyici hükümler konulmuştur.

3 — Toprak sahiplerine kamulaştırma bedelinin ödenmesi : Reform tasarısında kamulaştırma ile ilgili hükümler anayasada yer alan ilkelerin ışığında yazılmıştır. Bu hükümlere göre küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli tamamen ve peşin olarak ödenmektedir. Büyük toprak sahiplerine verilecek paranın ise onda birinin peşin, kalanının eşit taksitlerle ödenmesi gerekmektedir. Taksitide bağlanacak miktar için toprak sahiplerine % 5 faizli bonolar verilmesi esası da kabul edilmiştir. Devletin yapacağı büyük ölçüdeki kamulaştırmalarda nasıl bir bedel ölçüsünün kullanılacağı günümüzde tartışılan konulardan birisidir. Malı kamulaştırılan bir kimseye «malın değer pahasının verilmesi», XVIII. asırda, başta Virginia Haklar Demeci olmak üzere Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi ve diğer hak demeçleri ve anayasalar tarafından kabul edilen ve üzerinde hassasiyetle durulan bir ilke olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasının 5 inci tâdilinde de aynı prensip «özel mülkler ve malların değer fiyatı verilmeden kamulaştırılmıyacağı» ibaresiyle doğrulanmıştır. (17) Bununla beraber XVIII. yüzyıl mülkiyet görüşü zamanımızda değiştiği için kamulaştırmada uygulanan prensiblerde de ayrılıklar meydana çıkmaktadır. Meselâ 1949 tarihli Batı Almanya Anayasası toprağın, madenlerin ve ve istihsal vasıtalarının devletleştirilebileceğini ve başka şekillerde devlet kontrolüne tabi tutulacağını belirttiği gibi, yapılacak devletleştirmelerde ödenecek bedel ölçüsünde şeyin gerçek değeri esasından ayrılarak toplum ve ferdin menfaatlerini telif edecek bir tazminat prensibi üzerinde durmaktadır. Şüphesiz takdir edilen bedeli kâfi bulmayan kişi yargı yoluna başvurabilecektir. (18) Bu konuda Türk Anayasasının tam bir açıklığa sahip olduğu iddia edilemez. Anayasasının kamulaştırma ile ilgili 38 inci maddesinin ilk fıkrasında «gerçek karşılık» tan bahsedilmektedir. Çiftçinin topraklandırılması için yapılacak kamulaştırmalarla ilgili olan 2 inci fıkrada ise «toprak bedel-

lerinin ödeme şeklinin kanunla gösterileceği» belirtilmiştir. 3 üncü fıkrada «küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli peşin ödenir» esası konmuştur. Hiç şüphesiz 2 nci fıkrada yer alan «toprak bedeli» deyimini gerçek karşılıktan daha farklı şekilde yorumlamak kabildir. Ancak 3 ncü fıkrada hüküm böyle bir yorumlamayı güçleştirici bir nitelik taşımaktadır. Bununla beraber asıl önemli olan toprağı kamulaştırılan çiftçiye ödenen paranın istihlâke gitmesini önlemek ve faydalı yatırımlar için kullanılmasını sağlamaktır. Bu amaçla tasarıya «yatırım indiriminden yararlanacak projelere yatırım yapacak çiftçilere» daha elverişli şartlarla ödeme yapılmasını öngören bir maddede konulmuştur.

Bu türlü yatırımlara katılacak çiftçilere kamulaştırma bedelinin % 20 si peşin ödenecek ve taksit süresi 10 yıl yerine 5 yıla indirilecektir. Bununla beraber memleketimizde toprak sahiplerinin diğer az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi kamulaştırma bedellerini istihlâk esyası satın alarak veya benzer yollara başvurarak kısa zamanda tüketmelerini ve bunun milli ekonomi bakımından önemli bir kayıp olacağını hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Bunu önlemek için özellikle yüksek bedelli kamulaştırmalarda çiftçinin devletten alacağı kamulaştırma bedelinin belli kısmını devlet veya kamu iktisad kuruluşları tarafından öngörülen teşebbüslere yatırmaları mecburiyetini koymak faydalı olacaktır. Böyle bir mecburiyetini yatırıma katılma zorunluluğu ile karşı karşıya bırakılan çiftçi bakımından da faydalı olacağı şüphenin dışındadır. Diğer taraftan bu türlü bir hüküm anayasasının ruhu ve lafzı ile hiçbir şekilde tenakuz teşkil etmeyecektir.

4 — İstihsalin artırılması : Toprak reformunun sosyal adaleti gerçekleştirilmesi yanında istihsalin çoğaltılması ve toprağın daha iyi şekilde değerlendirilmesini sağlaması da lâzımdır. Bunun içindir ki tasarıda çiftçilere kredi sağlanması, arazinin toplulaştırılması, sulama ve toprak islahı ile ilgili esaslara da yer verilmiştir. Türkiye de toprak reformunun başarı kazanmasıyla yakından ilgili diğer bir problem nüfusun çok süratli şekilde çoğalmasındır. Daha önce toprak reformuna girişen

memleketlerde meselâ Meksika'da süratli nüfus artışı toprak reformunun gereği gibi başarıya ulaşmasında çok büyük bir engel olmuştur. Toprak dağıtımından faydalanmayan fazla nüfusun yeni ekim alanlarına gönderilmesi yolu denenmiş, fakat başarı kazanmamıştır. Fazla nüfus şehirlere göç etmekten başka çare bulamamıştır. Memleketimizde aile plânlaması ve doğum kontrolü ile ilgili olarak yapılan çalışmaların önemi bu vesile ile bir defa daha ortaya çıkmaktadır. Toprak reformunun başarı kazanmasında ve istihsalin çoğaltılmasına yardımcı olmasında nüfusun süratle artmasını önleyici tedbirlerin faydalı rolü olacağı şüphenin dışındadır.

Sonuç : Toprak reformunun bir önce uygulanması Türkiyenin sosyal ve ekonomik hayatında önemli ve faydalı bir gelişmeye yol açacaktır. Demokratik hayat anlayışını bütün vatandaşların malı yapmanın en kestirme yolu sosyal adaletsizlikleri önlemektir. Yarıcılık ve ortakçılık gibi eskimiş kurumların Türk iktisad hayatında yeri olmamalıdır. Toprak reformu sayesinde yarıcılık ve ortakçılık ancak istisnai hallerde uygulanabilecek ve toprağı işletenlerin ona sahib olması kabil olacaktır. Türkiye halkının büyük çoğunluğu geçimini tarımdan sağladığına göre, tarımla uğraşan insanların maruz bulunduğu sosyal adaletsizliği önleme yolunda yapılacak çalışmaların memleket ölçüsünde olumlu sonuçlar doğuracağını söylemek doğru olur. Ancak toprak reformunun gayesi yalnızca toprak dağılışındaki adaletsizliğin ve dengesizliğin önlenmesi değil, bunun yanında topraktan daha iyi şekilde faydalanmayı sağlamak, istihsalin çoğaltmaktır. Aşırı derecede parçalanmış toprakları fiziki bakımdan daha toplu hale getirmenin reformla birlikte sulama ve toprak islahı çalışmalarını yürütmenin bu bakımdan büyük faydalar sağlayacağı bir gerçektir. Türk kamu oyu toprak reformu yapılmasına karşı değildir. Toprak reformuna karşı duranlar çıkar endişesiyle hareket eden büyük toprak sahipleriyle onları destekleyen fakat kamu oyu üzerindeki tesirini günden güne kaybeden bazı grublardır. Toprak reformunu bir rejim değişikliği olarak nitelendirenler Türk anayasasının ilkelerini

bilmeyenlerdir. Kanımıza göre toprak reformu mutlaka yapılacaktır. Dileğimiz memleketin aydın kuvvetlerinin reformun biran önce gerçekleşmesi için el ele vererek çaba göstermesidir.

- (1) Clarence Senior, Land Reform and Democracy U. S. A. 1958, sh. I
- (2) Clarence Senior, Land Reform and Democracy, U.S.A. 1958, sh. I
- (3) Toprak Reformu Kanun Tasarısı, Genel Gerekçe, sh. 10.
- (4) Toprak Reformu Kanun Tasarısı, Genel Gerekçe, sh. 6 tı da belirtildiğine göre «yılda 4 milyonu bulan adli davaların yarısı taşınmaz mallar bilhassa arazi ile ilgili ihtilâflar yüzünden doğmaktadır.»
- (5) Toprak Reformu Kanun Tasarısı, Genel Gerekçe, sh. 4 ve Tablo I.
- (6) Toprak Reformu Kanun tasarısının 65 - 72 inci maddelerinde toprağın toplulaştırılması ile ilgili hükümler konulmuştur. Ayrıca bakınız, Genel Gerekçe, sh. 4
- (7) Toprak Reformu Kanun Tasarısının 102 inci maddesi satış ve veraset gibi yollarla arazinin parçalanmasını önleyici bir amaç gütmektedir.
- (8) Toprak Reformu Kanun Tasarısı, Genel Gerekçe, sh. 3
- (9) Chen Cheng, Land Reform in Taiwan, 1961 Taiwan, sh. IX.
- (10) Clarence Senior, Land Reform and Democracy, U. S. A. 1958 sh. 189
- (11) Toprak Reformu Kanun Tasarısı 2 sayılı cetvel ve madde 24
- (12) Ömer Lütfi Barkan XV ve XVI asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin hukuki ve mali esasları, Birinci Cilt, Kanunlar, İstanbul 1943, sh. 131, 132. Musul Livası Kanunu için bak. aynı eser, sh. 173, Serim Livası kanunu için bak aynı eser, sh. 308, Mora vilâyeti kanunu için bak, aynı eser, sh. 327.
- (13) Toprak Reformu Kanun Tasarısı, genel gerekçe, sh. 10
- (14) Chen Cheng, Land Reform in Taiwan, Taiwan 1961, sh. 139
- (15) Clarence Senior, Land Reform and Democracy, U. S. A. 1958, sh. 191
- (16) Toprak Reformu Kanun Tasarısı ve 2 no. lu cetvel
- (17) Adnan Güriz, Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Demeci, 1957, sh. 111
- (18) Frirdmann, Legal Theory, London 1953, sh. 486.

Gelecek sayımızda :

Prof. Dr. Cahit TALAS'ın «Sendikacılık Hareketi ve İşçi Partisi» yazısı ile Yük. Müh. Mimar S. Tuğrul CEMALİGİL'in «Türkiyenin Yapı Sorunları» adlı yazısını yayımlayacağız.

A. KADIR

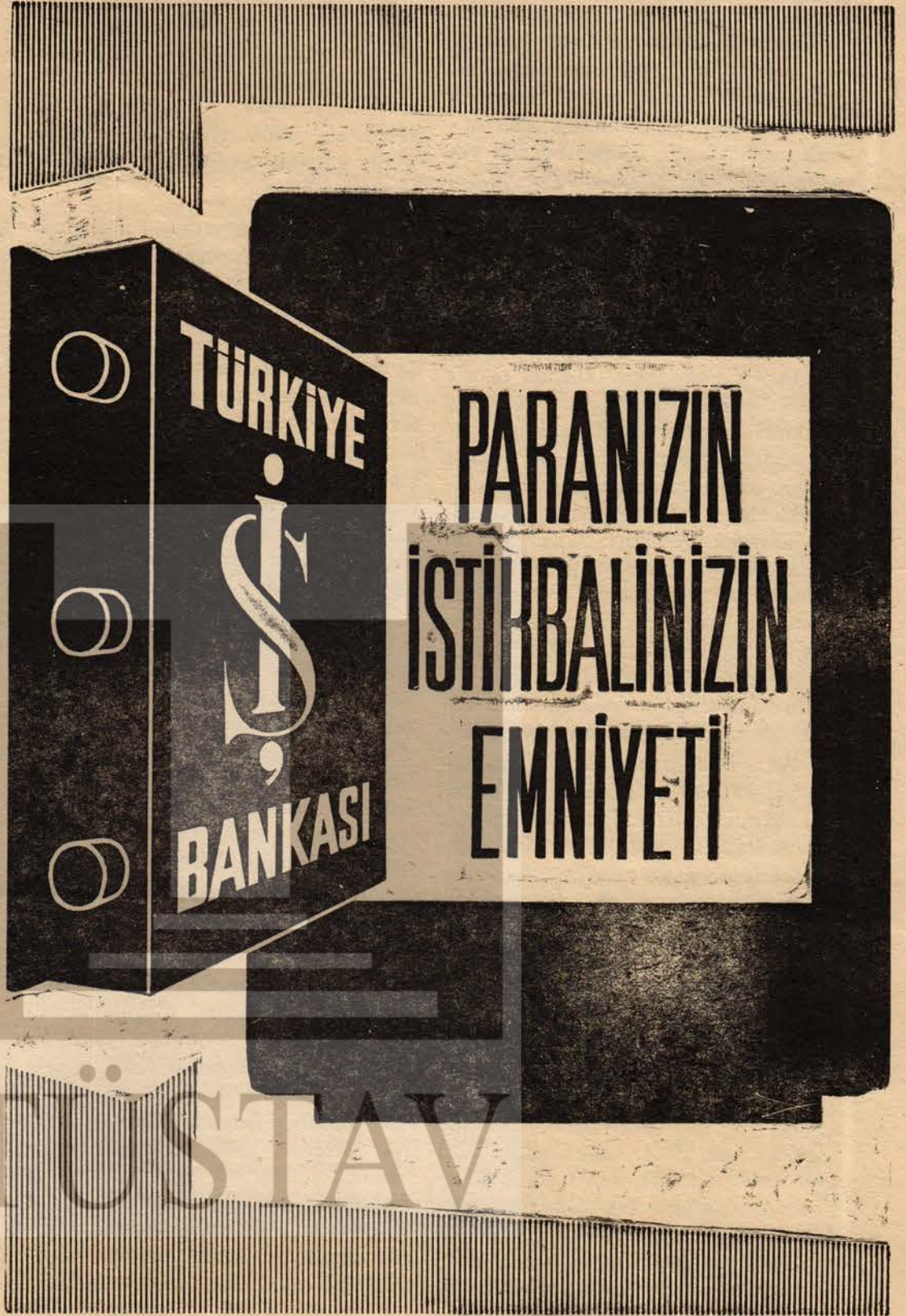
HOŞ GELDİN

HALİL İBRAHİM

Genişletilmiş ikinci baskı

çıktı

300 Kuruş

(Forum - 327)

T ü t ü n

Akm UMUR

İhracatımızda kıymet bakımından önemli bir yer tutan ve zaman zaman Türkiye ihracatının % 30'undan ziyadesini kapsayan tütün, dış ticaret bakımından olduğu kadar dahilde de 285.000 ailenin geçim metahı olması dolayısıyla, büyük bir değer taşımaktadır.

Zaman zaman gazete ve dergilerde çıkan yazılar, mevzuun ancak bir iki cephesine değinebilmekte ve yorumların büyük bir kısmı alman yanlış rakamlara dayanmaktadır. Mevzuu dikkatle incelemek ve genel bir görüşe varabilmek için üretim, iç tüketim, maliyet, dış talep ve rakip memleketler gibi konuları ele almanın lüzumlu olduğu kanısındayız.

Bu bakımdan, bu yazımızda, tütün üretimimiz ve iç tüketimimiz hakkında bilgi vermeye, gelecek yazılarımızda ise diğer konuları incelemeye çalışacağız.

ÜRETİM BÖLGELERİMİZ VE ÜRETİMİMİZ

Memleketimizde tütün ziraatı Ege, Marmara, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yapılmaktadır. Cins ve içim bakımından değişik özellikler arzeden bu bölge tütünleri hem iç hem dış pazarlarda birbirinden farklı değerler bulmaktadır.

Ege bölgesinde yetişen tütünlerimiz nötr bir karakterdedir. Üretim ve ekim sahası itibarile diğer bölgelerden üstün olan Ege tütününün dış pazarlarda müşterisi de, diğerlerinden çoktur. Yüksek kaliteli Karadeniz tütünümüz sigara harmanlarında karakterini belli eder. Kokusu ve içimi çok iyidir. Memleketimizde ve ihracat piyasamızda en yüksek fiyatı bu bölgenin tütünleri bulmaktadır. Ege tütününe benzeyen Marmara tütününü, dış piyasalarda talebi büyük olmamasına rağmen, alıcı bulabilmekte ve sigaralarımızda büyük miktarda kullanılmaktadır. Güneydoğu Anadolu bölgesinde yetişen ve Şark tipi denilen tütünler ise sert içimli olup ihraç edilmemekte sadece yerli sigaraların imalinde kullanılmaktadır.

1958'den bu yana, bu bölgelerde yetişen tütün miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (Ton olarak)

Mahsul yılı	E G E	MARMARA	KARADENİZ	ŞARK	YEKÜN
1958	57.456	22.748	32.890	2.047	115.325
1959	73.221	21.734	31.001	3.173	129.382
1960	85.998	22.223	27.931	2.819	139.342
1961	63.958	10.480	23.303	3.049	101.407
1962	49.874	12.284	22.602	4.306	89.792
1963	72.588	21.015	36.320	1.968	132.182
1964	116'805	19.884	31.962	5.845	175.201

Kaynak : Tekel Kayıtları

Yukarıdaki tabloda görülen rekolte azalışı çoğalmaları, (1962 mahsulü hariç) hava şartları dışında, doğrudan doğruya ekicinin bir yıl önceki mahsulünü piyasada değerlendirmesi ile orantılıdır. Örneğin, 1960 mahsulünün büyük olması ve tüccarın elinde işlenmiş tütün stokları bulunması dolayısıyla satışta güçlük çeken ve mahsulüne istediği fiyatı alamayan köylü 1961 yılında Ekim sahasını daraltmış ve bu yılın rekoltesi, diğer yıllara nisbeten, küçük olmuştur.

1962 yılı rekoltesinin çok az olması, bilindiği gibi, mavi küf hastalığı ve fena hava şartları yüzündendir. Ekici piyasasında, köylüyü korumak amacıyla devletin güttüğü yüksek fiyat politikası ve hava şartlarının elverişli gitmesi 1963 de büyük bir rekolte, 1964 de ise şimdiye kadar görülmemiş fazlalıkta bir tütün mahsulünün alınmasına sebep olmuştur. Son senelerde artan rekolte, sadece verimin artması ile meydana gelmemiş, ekim sahasının genişlemesi de bu artışta büyük rol oynamıştır. Fakat, bilhassa 1964 yılında bu genişleme «taban» tabir edilen sulak araziye doğru olmuştur. Bilindiği gibi, tütün sulandığı veya sulak yere dikildiği zaman, verim artmakta fakat kalite düşmektedir. 1964 yılı mahsulünün düşük kaliteli olmasının başlıca sebebi budur. Ekim sahasındaki değişiklikler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Mahsul yılı Ekilen saha (Hektar)

1958	156.966
1959	176.792
1960	187.484
1961	140.625
1962	149.346
1963	235.645
1964	272.095

Kaynak : Tekel Kayıtları

KALKINMA PLÂNI VE TÜTÜN ÜRETİMİ :

Birinci beş yıllık kalkınma plânımızda, tütün üretimi 1967 yılında 150.000 tona erişmek üzere çalışma-

lar yapmalı ve bu miktarı yetiştirmek için de 197.000 hektara dikim yapılmalı dendiikten sonra «Tütün üretiminin daha çok gelişmesine başlıca iki faktör engel olmaktadır. Birincisi : nitelikli tütün yetiştirememektir. İkincisi de talebin, özellikle dış piyasalarda, hızla artmamasıdır. 1963'e göre verimde çok az bir artış gözönünde tutulmakla birlikte, 1967 de elde edileceği tahmin edilen tütün verimi ancak 1958 ve 1959 seviyesinde olacaktır» diye açıklama yapılmaktadır.

Dış piyasalarda tütünümüze olan talebin, iç tüketimin ve ekim sahasının incelenmesinden sonra varılan bu neticeye karşılık, yukarıda verilen rakamlardan da anlaşılacağı gibi, 1964 rekoltesi 175.000 tonu ve ekim sahası ise 272.000 dekarı bulmuştur.

İÇ TÜKETİM VE FİRE :

Türkiyede yıllık tütün tüketimi nüfus artışına paralel olarak artmaktadır. 1959 dan bu yana olan iç tüketim aşağıda gösterilmiştir.

Mahsul Yılı Tüketim (Ton)

1959	29.718
1960	30.371
1961	31.500
1962	33.000
1963	36.000

Kaynak : Tekel Kayıtları.

Kalkınma plânımıza göre, 1957 de yurtiçi adambaşına tütün talebi 1.27 kilo olacaktır. Böylece 42 - 43 milyon kiloluk bir miktar her sene iç tüketimde kullanılacaktır. Tütün işlenirken fire verdiği malumdur. Çürük, toz, kırık ve hava firesinden meydana gelen kayıp sonunda, tütün imalât nihayetinde % 15 - 18 civarında fire vermektedir. Böylece, rekoltenin % 82 - 85 inden 42.000 ton yerli sigara sanayiinde kullanılmakta ve geriye kalan miktar dış piyasalara arz edilmektedir.

Görülüyorki, üretimimiz hava şartlarına ve bir sene evvelki fiatlara bağlı olduğundan, rekoltelerimizde miktar ve kalite bakımından istikrar temin edilememektedir. 1964 rekoltesi kalkınma plânının 1967 yılı için hedef tuttuğu miktarı 25.000 ton geçmiş ekim sahası ise plânın hedefi olan 197.000 hektara karşılık 272.000 hektara varmıştır.

Bu yazımızda sadece üretim ve tüketim konularına değinmemize rağmen, arzettiğimiz bilgi, tütün piyasasının karışıklığının nedenlerini, kısmen olsun, ortaya koymaktadır.

Okurların Forumu

Köy Çocuğu ve Köy Enstitüleri

FORUM YAZI KURULMA;

İktisadî, kültürel ve sosyal olanakları olmayan, küt olan köylerimizde çocukların eğitilmesi başlıca sorundur.

Yıllarca bu memlekette zengin kent çocukları okumuş, okullar sanki onlara özge açılmış gibi kullanılmıştır. Köye, köyün sorunlarına ve köy çocuğuna bakış-görüş olmamıştır. Her yerde okul açıp, herkese okuma olanağı verecek durumda olmayan memleketimizde kültür ve eğitim bakımından kısır kalmıştır. Ve bu kısırlığın acısını bu gün çeşitli bunalım şekilleriyle çekmekteyiz. Bu gerçekleri çok iyi gören, fakara bir kalkın içinden gelen büyük köycü İ. Hakkı TONGUÇ köy çocuklarının okumasını önemle ele almıştır. Bu amaçla girişilen olumlu savaş sonucu köy enstitüleri ortaya çıkmıştır. Bu kurumlar köyün kız - erkek tüm çocuklarını, yurdun çeşitli yönlerinde açılan enstitüler de toplayarak büyük bir seferberlik başlamıştır. Bu seferberlik köy çocuklarının okutulması, beyinlerinin aydınlatılması, örnek köy insanları, öncü aydınlar olması için güzel bir başlangıç olmuştur. Köy enstitülerine gelen kız veya erkek çocuk, burada tamamen köy koşullarına göre ilköğretmenler olarak yetiştirilmeye başlanmıştır.

tir. Yapararak ve yaşayarak öğrenme yönünün ağır bastığı bu kurumlar memleketimize birçok değerler kazandırmıştır. Örneğin Mahmut MAKAL, Fakir BAYKURT, Talip APAYDIN gibi aydın eğitimci ve yazarlar, binlerce uyanık köy öğretmeni, müfettiş ve yöneticiler vardır buradan yetişenlerden. Tümünde memleketin her yanında en çok çalışan, en çok didinen ve sivrilen elamanlardır. Bu okul çıkışlıların hayatları gözden geçirildiği zaman hepsinde yaşamayı sevişin, çalışmanın ve kültür mayasının en kuvvetli olanını görmek mümkündür. Ama biz bunu da yeterli bulmuyoruz. Enstitülerin kapanışından bu yana kimbilir daha ne Makallar, ne Talipler yitirilmiştir. Tonguç'un amacı da bütün değerlerin ortaya çıkması, bütün köy çocuklarının köye dönerek oraların kalkınması, ilerlemesi için savaşmalarını sağlamaktır.

Bu gün köy sorunlarını en iyi irdeleyenler, köyün ağı ile olan ilişkilerini ortaya koyanlar, toprak reformunun savunucuları gene bu kurumlardan yetişmiştir. Bu uyanmaya, bu köyün içinden gelen gür sese kuşku ile bakınlar ve huylananlar olmuştur. Köylünün uyanması sonucu çıkarının bozulacağını sezen çıkarıcı yobazlar, parti ağaları, fikir fukarası kimseler köy enstitü-

lerine çamur atmaya başlamışlardır. Ortamın onlardan yana olması enstitülerin kapanmasına ve yokalmasına sebep olmuştur. Bu gün bu kurumlar daha iyi anlaşılacak gerçek savunucularına kavuşmuşlardır ama bağınazların, kapkaççıların ortamı bulandırmaları sonucu şimdilik susulmaktadır. Bu büyük bir susmadır, yüce bir susmadır. Ben mutlu oluyorum bu susmanın anlamında. Anlamli susma bir direniş ve başarılı bir konuşma demektir.

Enstitüleri kapatanlar Türkiye'nin eğitim çarkını durdurarak en büyük kötülüğü etmişlerdir. Enstitülerin yerine kukla olarak eğitime başlattıkları öğretmen okulları bu gün tam bir çıkmazdadır. Zaman zaman basında okudukça, bu okullarda gezip gördükçe tanık oluyoruz ki gerçekler acıdır. Eski kurumların sadece binaları kalmıştır bu okullarda. Eskiden tamamen fakara, okuma olanağı olmayan köy çocuklarını aları enstitülerin yerine bu gün % 75 köylü ve % 25 kentli çocukları almaktadır. Bunların da bir çoğu varlıkları ailelerin çocukları. Kayırmalar sonucu kapağı atmışlar. Ayrıca köylünün gittikçe okumaya karşı artan ilgisi her yıl sınava katılanların sayısının kabarmasıyla anlaşılıyor. Sınava giren 2000 - 3000 çocuktan 100 - 120 çocuk alıyor bir okul. Geri kalanlar tabii gene karanlık evrenleriyle başbaşa köylerine..

Ne zaman Nisan gelse gönlümde köy enstitülerinin özlemine duyarım. Düşünürüm. En çokta günlük politik ve çıkarlarıyla uğraşanların bu kurumlara ilgilenmeyişleri çileden çıkarır beni.

17 Nisanların mutlu olabilmesi için bu kimselerle uğraşmalı Enstitülere selâm.

İsmail GENÇTÜRK

● PARANIZA BOL FAİZİ,

● ZENGİN İKRAMİYELERİ

ve

● MUAMELELERİNİZDE ÂZAMÎ KOLAYLIĞI,

TÜSTAV

● SAĞLIYAN YEGANE BANKA;

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

Cevdetoğlu

Kültür ve Sanat

“Cumhuriyetten sonra hikâye ve roman,”

Mehmet SEYDA

Eleştirmen ve sanat tarihçisi Tahir Alangu, 1959 da, «Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman» antolojisinin ilk cildini yayınlamış durumdaydı. Bu ilk cilt «Yeni Hikâyeciliğimizin Yol Açıcıları» başlığı altında, 1919/1930 yıllarını kapsamakta ve şu sanatçıları içine almaktaydı :

F. Celâlettin (1917)
Selâhattin Enis (1918)
Sadri Ertem (1919)
Osman Cemal Kaygılı (1920)
M. Şevket Esendal (1925)
Kenan Hulûsi (1928)
Sabahattin Ali (1928)
Nahit Sırrı Örik (1929)
Bekir Sıtkı Kunt (1930)
Reşat Enis Aygen (1930)

Bu antolojinin gerisi elbette gelecekti, ama birtakım pürüzlerden ötürü (6) yıl gecikerek geldi : Şimdi önümüzde, Türk hikâye ve romanının üç ayrı ciltte 1919/1930, 1930/1940, 1940/1950 yıllarını kapsayan gelişim serüveni, 1182 sayfalık büyük bir yapıt niteliği kazanarak duruyor. Bir yenilik olmak üzere, ciltler, üzerinde sanatçılarımızın kabartma resimleri bulunan güzel, kalın bir mukavva kutu içine alınmıştır; emek ve zevk kaynaşmış durumda.

Tahir Alangu, bu son ciltte, «Yeni Hikâyeciliğimizin Öncüleri» başlığı altında, yapıtlarından örnekler de vererek, şu sanatçıları ele alıp inceliyor :

Ümran Nazif Yiğiter (1933)
Samed Ağaoglu (1933)
Sait Faik (1934)
İlhan Tarus (1935)
Mehmet Seyda (1937)
Kemal Bilbaşar (1938)
Halıkarnas Bahkçısı (1939)
Samim Kocagöz (1939)
Orhan Kemal (1940)
Sabahattin Kudret (1940)
Kemal Tahir (1941)
Oktay Akbal (1942)
Ahmet Hamdi Tanpınar (1942)
Faik Baysal (1943)
Aziz Nesin (1943)
Haldun Taner (1944)
Orhan Hançerlioğlu (1946)
Necatî Cumalı (1948)
Tarık Buğra (1948)

Öğrendiğimize göre, bunun peşi sıra 1950/1965 yılları hikâye ve romancılığını içerir dördüncü cilt gelecek, orada da, Yaşar Kemal ve Fakir Baykurt'tan Adnan Özyalçın ve Sevim Burak'a dek, bütün

hikâyeci ve romancılarımız ele alınarak, bu güzelim iş tamamlanacaktır.

Antoloji, ne yandan baksak, büyük bir önem ve değer taşıyor. Bir kez, daha ilk yapıtlarıyla edebiyat ders kitaplarına girmiş mutlu sanatçılar yanında, çok daha güzellerini yazmış olmalarına karşı edebiyat derslerinde adları anılmayan bazı sanatçılarımız, belki liselerde, hattâ belki üniversitemizde bu antoloji okutulmağa başlandı mı, çoktan hak ettikleri ilgili bulmuş olacaklardır. İkincisi, bizde çok değişik bir yol tuturan şiir yanında özellikle çeviri yapıt funyası azıcık boynu bükülü ve sessiz kalan hikâye ve roman türü, böylelikle, sanatçı çevrelerle aydınların, öğrencilerin gözünde bir «ikinci uğraş» gibi irdelenmekten, anlaşılmaktan çıkabilecektir.

Tahir Alangu, incelediği bütün sanatçıları seven, onların emekleriyle ürünlerine saygısını eksik etmeyen bir yazar. Bir aydın olarak siyasal görüşleri belki ne tam Samed Ağaoglu'nun, ne de Aziz Nesin'in yanındadır; ancak her iki sanatçımıza da, aynı içtenlikle yaklaşmasını biliyor. Eleştirmenlikle sanat tarihçiliğinin bu sayılmaz koşulunu, elinden geldiği ölçüde uygulamağa çalışması övülmeğe; sanatçıyı sevmek, anlamağa çalışmak ve anlatmağa, tanıtmaya girişmek her şeyin başında gelirse; geniş antolojisine bakarak, Türkiye'de bu çapta ilk büyük adımı atan insan, dememize hak kazanıyor. Nice örnek olursa olsun, bir yapıt, olumlu - olumsuz yönde eleştirilmekten kurtulamaz. Alangu'nun sanat anlayışı, bazı sanatçılara gereğinden çok verdiği değer, bazılarında bu değeri esirgemesi, elbette söz konusu edilip tartışılacaktır, ama bütün bunlara karşılık birisinin çıkararak, bu antolojinin hiç değilse ilerideki araştırmalar için bir yol gösterici kaynak olma değerinden yoksun bulunduğunu ileri sürebileceğini pek sanmıyoruz. Herhalde, hikâyeciliğimiz ve romancılığımız üzerine daha sonra yazılacak kitaplar, geniş ölçüde Alangu'nun antolojisinden yararlanabilecektir: Hiç değilse, bir sanatçının değeri üzerinde, daha derinlere inip tersini söylemek - yazmak için...

Kimi antolojiler sanatçıların doğum yıllarına göre düzenlenir. Alangu böyle yapmamış; gerçekçilik akımının yol açıcıları ile öncülerini, bu anlayışa uygun ilk hikâye ve romanlarını yayınladıkları yıllara göre sıraya koymuştur. Bir sanat akımı

incelenirken, bize kalırsa, doğrusu da budur. Sanatçıların birbirlerinden esinlenme, etkilenme oranını, biçimlerini göstermek için elde başka bir yol olmasa gerektir.

Eleştirmenimizin, kitabı ortaya getirirken neler düşündüğünü kendi ağzından özetlemeyi sonraya bırakarak, her sanatçıyı nasıl irdeleyip incelediğine kısaca değinelim :

İlk sayfalarda; sanatçının bir portresi, doğduğu -eğer ölmüşse- öldüğü yıl ve yer, ilk hikâyesinin adı, yayımlandığı yer ve yıl, hikâyelerinden alınan örnek-kısa birer parça.

Sonra hayatı, edebi hayatı, eserleri. Sonra «eserleri üzerinde düşünceler.» Daha sonra, hikâye ve romanlarından örnekler. Seçilen bu örneklerle yazarın sanatçı üzerindeki özel düşünceleri, yargıları bir doğruluk kazanıyor. Alangu, «Yan tutmuyorum; kimseyi tutmuyorum; buyrun okuyun, görüşlerime katılacaksınız» demeğe getiriyor. Seçimlerini çoğun bu amacına uyarak yapıyor. Bununla ayrıca, arandığı zaman hemen bulunamayacak yapıtları da tanıtmış oluyor. Kitabın sayfalarını kabartan bu örnekler verilmeseydi ne olurdu? Sanırsanız ki; hem Alangu'nun yargıları biraz kuru ve havada kalır, hem de okuyucu, o sanatçıyı sıcağı sıcağına okuyup öğrenerek yargılama olanağından biraz uzağa düşerdi. Bir tek Alangu'yu dinlemiş, sanatçıyı dinlememiş olurdu. İkisini karşılaştırarak kendiliğinden bir sonuca varması güçleşirdi. Zaten, antolojinin sözlük anlamı da, sanat yapıtlarından seçkin parçaları derlemek, bir araya getirmek değil mi?

Gelelim «Bu Kitabın Hikâyesi» ne : «Cumhuriyet'in ilâminden bu yana, önce ağır ağır, sonra gittikçe çabuklaşan bir tempo ile gelişen hikâyeciliğimizin -dikkat edilirse, Alangu «romancılığımızın» demektedir, MS.- basamaklarını, beliren değerlerini, meselelerini anlatan bu antolojiyi hazırlamağa giriştiğim 1952 günleri çok gerilerde kaldı. Aslında batılı hikâyeciliğimizin başlangıç yıllarından (1870) Ömer Seyfettin'e kadar ulaşan bir devreyi kucaklayan bir araştırma ile işe başlamıştım. Seksen yılı aşacak, çok yüklü, basılması da, okunması da çetin bir eseri, tarihi gelişmesine uygun düşecek müstakil antolojiler halinde ele almanın sonradan daha uygun olacağını anladım. Böylece ayrı ayrı ciltlerde bir hikâye antolojisi serisinin en önemli, en ilgi çekici bölümlerini öne alarak yayınlamağı uygun buldum. Bu işe başladığım sıralar hikâyeciliğimizin güçlü hamle yılları idi. İki büyük sanatçı, Memduh Şevket Esendal'la Sait Faik Abasıyanık henüz hayatta idiler; yazıyorlar, peşlerinden oldukça geniş bir yazar kalabalığını sürükleyip götürüyorlardı. Bu antolojiyi bir çağın hikâyecilerinin eserlerine giriş olarak tasarladım. Açıklamaları biraz geniş tutmakla beraber eserlerin yerine de geçmek istemedim. (..) Her antoloji eksiktir, sınırlıdır, ama en sevilen kitap çeşidi olduklarını yerli ve yabancı örneklerinin bolluğundan anlıyoruz. Bu kitap, onları örnek alarak değil, bizim ihtiyaçlarımız

gözünü alınarak hazırlandı. Yardımcı kitapların yok denecek derecede azlığı, bu kitabın bazı bölümlerinde, bizi onların boşluğunu doldurmağa yöneltti.»

Tahir Alangu, birinci cildin önsözünün daha aşağısında şöyle diyor: «Ayrı adlar altında başlangıçtan bugüne kadar gelen hikâyeciliğimizi kucaklayacak bir antoloji serisinin ilk kitabı :

I. «Yeni hikâyeciliğimizin yol açıcları» adını taşıyor. Harf devriminden (1928) sonra eski yazılı edebiyatımızdan yavaş yavaş kopan ve uzaklaşan bir neslin yeni edebiyatın kurmağa çalışanların iki yöne dönük sanatları, eski ile yeni arasındaki köprü vazifesini görmeğe çalışmaları, bu bölümde iyice belli edilmeğe çalışılmıştır. Devrimci sanat anlayışları ile yeniye, dilleri ve hikâye teknikleri ile eskiye bağlı, konuda, kişide, düşüncede devrimci bir yola bilerek ayak uydurmağa çalışanlar, bu bölüme girdiler. Bu bölüme girenlerin hepsi bu vasıfların hepsine birden sahip değildiler; ama bunların, geleceğin yeni edebiyat nesilleri için uygun bir zemin hazırladıkları da iyice bellidir. Hikâyeyi daha geniş kalabalıklara ulaştırmağa çalışırken, 1928 den sonra edebiyatımızda beliren bir boşluğu doldurmağa gayret ettiler.

II. Sonra «Öncüler» geliyorlar. Bunlar, yeni hikâyeciliğin çeşitli kollarının öncüleridir. Hikâyeyi bugünkü gelişmesine kadar ulaştırdılar. Edebiyatımızın hiçbir devrinde, hiçbir dalında bu kadar büyük bir gelişme görülmemiştir. Az zamanda bir sel gibi gür, sürükleyici, coşkulu bir akışla aktılar; yine bir sel gibi geride kupkuru, gözleri yakan bir yatak bırakarak çekildiler.

Şimdi 1950 den sonrakilerle karşı karşıyayız. Bunlar arasında da birkaç imzanın daha yeni, daha gür, güçlü bir sanatla parlamadıklarını gördük. Ama bunların sanatçı kişilikleri ne kadar güçlü olursa olsun «Öncüler» kadar coşkulu bir sanat havası içinde olmadıkları belli oluyor. Bu yeni değerlerden de ayrı bir kitapta bahsedilecektir.»

Tahir Alangu'nun «Öncüler» le ilgili ikinci cilde başlarken yazdığı önsöz de, birinci cilttekine göre çok genişlemiş, âdeta bir sanat sosyolojisi kıvamına bürünmüştür. O, sanatçıların teker teker ya da toptan geçirdikleri sertivenlerin hepsine yürekten katılarak, bize, sanatla birlikte toplumsal gelişim ve duralamamızın da bir panoramasını çizdiği bu önsözde, «mutlu azınlık»ı eğlendirmeye, oyalamaya karşı gelmiş yeni gerçekçi öncülerin, edebiyatı bir olumlu iş, yaşamayı düzene koymada, yararlı iyilik, doğruluk ve güzellik gibi değerlerin ayakta tutulmasına çalışır bir görev gibi almalarına duyduğu yakınlığı gizlemiyor.

Bu tanıtma yazısını, Alangu'dan izin almadan, ancak başlatmasını dileyerek, küçük bir olayı buraya alarak bitirmek istedik: Bu oldukça uzun önsözün başından alıp okuyarak sonuna gelmişim. «Bu antoloji serimizin basılışı süresinde göçen, benim çalışmalarımı büyük bir içtenlikle izleyen, zaman zaman bu uzun araştırmanın ve değerlendirmenin özlemini çekerek benden

haber soran öncü hikâyecilerin anıları önünde saygı ve özlemle eğilirim» diyordu. Birden bir hicrîk onu tıkadı. Öyle kaldı ve okuyamadı. Edebiyatın çilesini çekmiş, ezilmiş, sürülmüş, kimi de ölmüş insanlar canlanmıştı gözünde. Onları çok sevmiş, onlara çok bağlanmıştı. Başından alıp, kimi esmiş geçmiş, kimi hâlâ esmekte olan rüzgârlara bağrını açmış, daha doğrusu, o geniş havada bir an tıkanmıştı. Kitabını elinden çekip alarak, sonunu biz okuduk :

«Bu kitabı onlara, eserleriyle bana ve milletime verdikleri büyük mutluluk, dilimize kazandırdıkları değerlerin, devrimci bilincimize kattıkları gücün bir şükran borcu olarak sunamadığım için kederleniyorum. Hâlâ yaşayan öncülerin de, benim değerlendirmelerimi aşacak eserleriyle gelecek uzun yıllara ulaşmalarını yürekten diliyorum.» Söyleyecek ne kaldı? Alangu, dolu gözlerle yerdeki kilimin nakışlarına

VANDALLIK, VURDUM DUymAZLIK VE VATANSIZLIK ÜZERİNE, XVI

Mehmet Metin NİGAR

soygunun getirdiği politikanın götürdüğü

Geçmişe ait hadiseleri, onların kahramanlarını, bütün Yakın Şarkta dolaşan hemşerileri vasıtasıyla toplanan heykeller, kabartmalar, mühürler, yüzükler, paralar üstünde arayıp tesbit etmek hevesi arttı; XV ci Asırda Venedik, Padova, Milano, Floransa, Romada ilk koleksiyonların ve neticede müzelerin esaslı böyle kurulmuştur. Kitabelerin albümü, koleksiyonu da meydana gelince humanizmanın yerleşmesini icabettiren imkân ve muhit hazırlanmış oldu.

Remzi Oğuz Arık, Arkeoloji Notları 1940.

Side olayının duruşması 13.VI.1960 gününe ertelenmişti. Ondört Haziran tarihli gazetelerde duruşma ile ilgili haberleri aradım. Yoktu. Demek ki olağanüstü siyasal ortam içinde Side olayları tüm unutulmuştu. Unutulmasaydı da duruşma sonucu bildirilseydi, sevincimiz kısa süreli olmağa mahkûmdu. Çünkü üstüste çıkan genel afalarda bütün kaçakçılar gibi, eski yapıt kaçakçıları da serbest bırakılacaktı.

Sırası gelmişken genç muhabirlerin gazetelerinde ölçsüz bir şekilde izam ettikleri Side olayının aşında pek uzun, ilginç ve meraklı olan içyüzünü, yerimizin yetersizliği yüzünden, birkaç cümle ile özetliyelim. Perge Venüsü konusunda kendisiyle yaptığım kısa konuşmada Prof. Jale Inan'dan Side olayı üzerine de bilgi rica etmişim. Uzman kişi olarak olayı bütün ayrıntılarıyla yakından izlemiş bulunan ve bütün tehlikelerine ve emniyet mensuplarının uyarılarına rağmen kaçakçılarla müteaddit temas ve gelişmeleri olan Prof. Inan'ın verdiği bilgiye göre, tutuklardan Ahmet Ali

bakıp, «Ah Sait Falk..» diye mırıldandı. «Her şey insanı sevmekle başlar, halbuki bizde tersine; çok şey onu sevmekle biter diyen sait.»

Bir süre susuldu.

Cıgaralar içilmedi de, âdeta emildi.

Bir süre susuldu. Aramızdan, ortamızdan, içimizden, Sadri Ertem'ler, Esenalılar, Sabahattin Ali'ler, Ümran Nazif'ler, Sait Falk'ler geçiyordu. Ve bütün tanıdık tanımadık yazar dostlar; yani, Keran Hulusi'ler, Bekir Sıtkı Kunt'lar, Nahit Sırrı Örik'ler, Osman Cemal Kaygılı'lar, ONLAR ve HEPSİ. Yani, insanı sevip, insana açıldıkları için hiçbir yerde yalnız olmayanlar.

Tahir Alangu : «Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman» 3 cilt, 1182 sayfa, 40 lira. İstanbul Matbaası - Asaf Ertekin Yayınları, Nuruosmaniye Caddesi No. 90

Aydın, heykelleri çift sürerken bulan yeğenden beş liraya satın almış ve yüklü bir paraya yabancılara satmak üzere teşebbüse geçmişti. Durum kulaktan kulağa bütün bölgeye yayılmış, heykellerin peşine düşen Profesör, bütün çabalarına rağmen Ahmet Ali'yi bunları satmağa ikna edememiştir. Adam heykelleri göstermeğe bile yanaşmıyordu. Kısa keselim, sonunda bölge yöneticilerinin ve jandarmanın bilinen baskı metodları sayesinde üç heykelden en önemlisi Zeus, şimdi rakkamını tam olarak hatırlamadığım normal bir bedelle satın alınarak Side'nin baraka müzesine yerleştirilmişti. Ancak büyük bir haksızlığa kurban edildiğine ve kendi takdiriyle yüzbinlerce lira eden heykelciklerinin zorla elinden alındığına inanan Ahmet Ali bir gece iki yarıdakısıyla müzeyi basmış ve Zeus'ünü istirdat etmişti. Bu arada faiz makamında bir kaç heykeli daha quvala sokmağı ihmal etmemiştir. İmdi, Side olayının asıl önemi, oluş şekli değil, olması melhuz soygun ihtimallerinin korkunçluğudur. Önce, acemi hırsız Ali Efendi az buçuk antikacıktan anlasaydı, müzenin çok daha değerli parçalarını yürütebilirdi. Sonra, ve asıl korkunç olanı, Side deposunun uluslararası eski yapıt çetelerinin saldırısına uğraması tehlikesiydi. Böyle bir baskın telâfisi imkânsız kayıplara sebep olabilirdi.

Çalınan parçaların gerçek değerini bilmiyen, fakat antik çağ yapıtlarının yabancılara satıldığı takdirde büyük paralar getirdiğini çok iyi bilen köylünün tevatur dayanan spekülasyonları sonucu bedelleri astronomik rakkamlara varan heykelleri ele geçirmek için Vali Beyin de araştırmalara katılmasıyla, gazetelerde sansasyonel

haberlerin çıkması, kaçakçılık konusunda çeşitli eleştirme ve yorumların basında yer almasına yol açtı. Ne bundan önce, ne bundan sonra Türk Basını bu konu üzerinde böylesine hassas davranmamıştır. Muvafık ve muhalif bütün basın durumu şiddetle yermekte birleşmişti.

1950 - 60 Döneminde dinsel konular üzerinde sesini radyodan sık sık dinlediğimiz Bay Ragıp Akyavaş D.P. organı Zafer Gazetesi'nin «Yaşadın Kurudan» sütununda 1.11.1960 tarihinde kulaktan dolma bir takım bilgileri kapsayan basmakalıp bir girişten sonra şunları yazıyordu :

«Şaşılacak cihet milyonlarca lira kıymetindeki bu tarihî eserlerin bir köy odasından başka bir şey olmıyan depoda muhafazasız bırakılmış olmasıdır. Memleketimizde bulunan bu gibi eserlerin birer kıymet olduğunu köylü iyiden iyiye anlamıştır. Eski eserler kaçakçılığı daha ziyade kolaylıkla taşınabilecek küçük eserler ve antik sikkeler üzerinde oluyor. Bunlar harabelerde köylülerin eline geçtikçe bu için meraklılarına, köy köy dolaşan yabancılara büyük paralar mukabilinde satılıyor, bu yüzden de müzelerimiz gelişmiyor. Bu millî ve kültürel servetin kaçakçılığını biran evvel önlemeliyiz. Eski bir tarihte tanzim edilen «Asarı - atika Nizamnamesi» her halde bugün artık kâfi gelmiyor. Yeni bir kanun hazırlanması pek yerinde olur sanıyoruz. Bu gibi tarih hazinelerinin eski devirlerde olduğu gibi elden çıkmaması için süratli çalışacak bir mekanizma kurulmalıdır. Millî servetin, kıymetli kültür vasıtalarının ecnebilerin ellerine geçmeden satın alınması lâzımdır.»

«Verir aksi-seda gezdikçe çok viraneler vardır

Ki mamuriyetin tarihi medfundur zemininde..»

Sirtında melâmet hırkası misillü kara avukat cüppesiyle sık sık ahiretten söz açan Akyavaş Hocaefendinin antik çağ yapıtlarının kültür değeri üzerindeki bu derin anlamlı kelâmın buraya almaktan özel bir kıvanç duymaktayız.

Side olayı üzerine en önemli iki yazıyı, daha önce değindiğimiz gibi, Bayan Azra Erhat kaleme aldı. İşte birkaç pasaj daha : (1)

«... Side hırsızları bu memlekete iyilik etmişlerdir. Onların ceza görmeleri değil, kültür kahramanı ilân edilmeleri gerek. Bu sıfat memleketimizin tarihî varlıklarını korumağa, kurtarmağa çalışan fakat çabaları hep boşa çıkan, sözlerini resmî makamlara dinletemiyen iyi niyetli birkaç aydına verilemiyorsa, kötülük etmekle bizi uyaran hırsızlara verilsin bari. Yeter ki uyanalım.»

«... 1958 Yazında Side'ye gitmiştim... Köy, kazı yerinin ortasında kurulmuştur. Bu durum kazı yeri için hem iyi, hem kötü sayılabilir. İyi, çünkü Anadolunun bir çok kazı yeri gibi Side yaşayan insanlardan uzak, gelen geçenir yağmacılığına açık bir yer değildir. Mermer sütunların, mermer duvarların Anadoluda yıkılıp ta alçı elde etmek için yakıldığını kim bilmez? Ortasında canlı bir köy bulunan Side'de buna im-

kân verilmez hiç olmazsa. Ama köylü hergün karşısında gördüğü ve gelip geçen turistlerden paraca değerini ölçebildiği tarihî heykellerden kendi hesabına faydalanmak emeline kapılmaz mı? Kapılır tabii. Nitekim öyle olmuştur.»

Side müzesinin o günkü perişan durumunu da ayrıntılarıyla açıklayan yazar, şöyle devam eder :

«... Hem yalnız Side mi? İlk çağlardan kalma sanat eserlerinin rutubetli barakalarda çürüyüp gittiği daha nice nice yerler sayabilirim. Bir tanesi Aphrodisias (Geyre). Aphrodisias'a gittiğimiz gün deponun arahatlarını saklıyan köylü — resmen bekçi midir, değil midir, bilmiyorum — kasabadaki pazara gitmişti. Biz ille de ileri girmek istiyorduk. Köy meydanında toplanmış ihtiyarlarla çocuklar arasında bir tartışmadır koptu. Anahtarın bulunması gereken eve gidildi, gelindi. Sonunda iki delikanlı ahırdan bozma deponun kapısına bir yaslandılar, kapı açıldı ve içeriye girdik. İçerdeki güzel sanat eserlerini görünce yüreğim sızladı. Niçin tarihî sanat eserlerini barındıracak en iptidai şartların yerine getirilemediği yerlerde saklanır bu eserler? Neden çevredeki müzelere götürülmez; tam müzeci olarak yetiştirilmiş değilse de, hiç olmazsa bir fakülteden mezun olmuş müze müdürlerimize teslim edilmez? Sorularına hiç cevap almamağa alıştığım göre, bunları bir daha buraya sıralayabilirim.»

Azra Erhat'ın ikincisi yazısı, (2) gene daha önce değindiğimiz gibi, Türk karasuları ile ilgili denizaltı arkeolojisi ve sualtındaki eski yapıtları bekleyen tehlikeler üzerine, «Tarihî kaçakçılık üzerine dikkatimizi çeken Side olayı kulağımıza küpe olsun da, güney kıyılarımızdaki bu afete karşı çare arayalım.» diyen yazarın bütün korkuları, kısa bir süre sonra gerçekleşecektir. Yazar tahmininde aldanmamıştı. Aldandığı tek nokta Türk sualtı arkeolojisine önderlik etme görevini üzerine alan Peter Throckmorton adlı bir yabancının bütün güven ve dostlukları yitiren ihanetiydi.

SİNEMA

Sungu
ÇAPAN

duyguculuk dağa çıkıyor

Les Parapluies de Cherbourg'u sevdim. Operadan hoşlanmadığımdan ya da bütün gücümle Demy'ninki benzeri bir duyguculuğa karşı çıkışından. Duyumsamazlığı savunduğum sanılmasın, Demy'nin imgesel duyarlılığını yadsıyorum salt. Duygusalılık Demy'de aşırı bir abartıyla, bir çeşit «spectacle» görkemi içinde, bu denlisinin gereği yok dedirtici, kırılıp dökülen bir incelikle yozlaşır, aslında yirminci yüzyıla pek yaraşmazlığıyla askıntıda olan anlamını büsbütün yitirir. Bir Resnais'nin duyguculuğu (Antonioni de diyebilirdim) karşı durmaksızın onaylanabilir apayrı, sıkın, giderek usanç veren Demy'ninki değil. Resnais Hiroshima'dan sonra Cay-

Side olayı üzerine Prof. Hasan Refik Ertağ'un 9.V.1960 tarihli Vatan Gazetesinde yayımlanan ve gene daha önce kısaca değindiğimiz «Sanat Eserleri Hırsızlıkları Önlenmelidir» başlıklı yazısı da bütün büyük, küçük yöneticilerin ibretle izlemeleri, ders almaları gereken önemli pasajları kapsamaktadır.

Öte yandan, olaydan çok önce ilgili komisyonlara verilen eski yapıtlarla alakalı kanunlardan birinin nihayet Meclise getirilmesinde etkisi olduğu söylenilebilir. Gerçekten, 11.V.1960 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin baş sayfasında şöyle bir başlık göze çarpıyordu: «Tarihî Eserlerin Yurt Dışına Çıkarılmasını Önleyecek Olan Kanun Tasarısı... Meclise Verilen Amme Malları Kanunu Tasarısının Gerekçesinde Bir Çok Tarihî Eserlerin Avrupa Müzelerini Süslediği Belirtiliyor.»

Vâka bu beklenen arkeoloji kanunu değildi. Eski yapıtlar ve müzeler örgütü yönetmeliği tasarısı da değildi. Bunların Meclisten geçeceğine dair en ufak bir belirti de yoktu ortalıkta. Ama yeni düzeniyle Amme Malları Kanunu tasarısı da eski anıtların korunmasında büyük bir gediği tıka-yacağı ortadaydı. Bir çok bakımlardan, özellikle kültür alanında yüzümüzü güldürecek bir tasarı nihayet Meclis kapısından içeri girmişti. İmkânsız görünün bu işi Side olayının becerdiği anlaşılıyordu. Dört yandan bunalmış bir D.P. nin yılanı sarılması kabilinden son «mezbûhane» çarpınmaları arasında el attığı bu tasarı Meclis kapısından içeri girmiş, fakat ihtilâlin ilk şaşkınlık ve korkusu geçer geçmez depresiveren demagoji yüzünden, uygarlık yolunu açıcı öteki ilerici tasarılarla birlikte, hasıraltı edilmişti.

Politika bir kez daha kültürü tuşa getirmişti.

- (1) Azra Erhat, Tarihî Eserlerimiz Niçin Çalınıyor? Yeni İstanbul, 13.2.1960
- (2) Aynı Yazar, Deniz Altındaki Tarihî Eserlerimiz de Çalınmak Üzere, Yeni İstanbul, 16.2.1960

rol'le birlikte «Hélène'le Alphonse'un ortak geçmişlerinin bağlarıyla yaşadıkları, gelecek günlerin apansız ortaya çıkan çatışmaları ve çevrelerindeki onları birleştirme ya da ayırmadaki çabaları» üzerine kurduğu Muriel'de de geçmişle şimdiki zaman arasındaki bağlantıları Resnais'ce bir duygusalılığı alabildiğine önemsiyerek, duyurarak veriyordu. Yalnız «güzelliğin ilgilendirdiği» Demy'nin ince yapılı, tozpembeci duyguculuğunun dokusunun aşırılığı ilk yapıtı Lola'daki gibi, La Bate des Anges sonrası filmi Lola'yı sürdürdüğü Cherbourg'u da bütün bütün kapsar bezdiren bir biçimde. (Ve Lola'yla Lola'yı yenilediği Cherbourg'dan sonra yaptığını bir üçle-

meye vardıracağını sezdiriyor Demy, gene Legrand'la birlikte bu kez Godard'a öykü-
nerek BB'li, «renkli ve şarkılı» yeni comé-
die musicale'inin, Demoiselles de Rochefort-
un ön çalışmalarıyla.) Yeni Dalga'da böy-
lesi her yerde dişiye değgin sırlıklam bir
«şirillige», ince bir duyguluğa yönelen
biricik yönetmen Jacques Demy'dir (bir de
Varda), o «düştü yiten bir sinema bulmuş-
tur.» Bulgusunun coşkunluğundaki Demy'nin
bu ilginç ama kof, fodulca atılımıyla
sinemaya yeni bir soluk getirdiği söylene-
bilir Cherbourg tutkunlarınca, nedir ki bu
çeşit sinemanın özünü zedeleyici bir değış-
kinliğin olumlu bir yenilik olduğu söz gö-
türür. «Bağnazlık yeniliğe, gecikiliğe kar-
şı koymayı öğretir.» Ama sanırım Demy-
ce bir yeniliğe, yeniliğin böylesi yoğun bir
duygusallıkla soysuzlaştırılmasına karşıt
çıkmağ bağnazlık değil tersine yenilik
adına girişilen bir kavga, bir savunudur.
Taşkın bir opera tutkunu Demy, bütün ko-
nuşuların müzikli tümcelerle söylendiği bu
comédie musicale ya da ciné-opera'da ope-
radan, müzikten, kareografiden aldıklarını
sözümüne uyumlu bir bütün oluşacak bi-
çimde yoğurur, katıp karıştırıp tüm sanat-
ların bir birleşimi niteliğinde sunar, öyle
ki sinemayı çokluk ikinci kerteğe düşüre-
rek; bu kadın dergilerindeki yığınlarla
benzerinden ayımsız, giderek uyuşturul-
cul, Demy'nin böylesi bir konuyu seçmekle
daha baştan kendini bağımladığı melod-
ramsal öyküyü, saygıdeğer birinin deyişiy-
le «modern aşk şiirini», olanca duyguculu-
ğuyula öne çıkararak, önemsiyerek, duygu
sömürgenliğinden de ötede yoğun bir me-
lodramcılıkla, Demy/Legrand ikilisinin bu
savlı müzikli anlatımının alışlagelen Ame-
rikan comédie musicale'lerinden ayrıklılı-
ğını duraksamaksızın belirtmeliyim. Demy-
ye özgü romansı, imgesel bir evrenle yap-
macıklığı kendini duyurur belki sevimli
ama çabuk usandırıcı, katkısız bir inceli-
ğin kol gezdiği sınımsız bir duyguluk içe-
ren Cherbourg üç bölümden, uzun, sıkıcı
bir dolu yerler taşıyan bu üç bölümün de
aralarında bölüntülere ayrıştığı üç bölü-
mden (gidiş, yokluk ve dönüş) oluşur.
Demy'nin, Kazan'ın Splendor in the Grass-
ındaki gibi ağdalı bir havayla bütünlenen
mutlu insanların, limanların, dancing - ca-
bare'lerin ve gülec yüzü denizcilerin dol-
durduğu (Demy'nin o değişmez denizci tut-
kusu gene, anlattıkları hep Fransanın
Nantes, Nice, Cherbourg benzeri kıyı kent-
lerinde geçer, genellikle Resnais, Marker
vb. gibi Paris'i bırakır o da) gerçek dışı
bir Cherbourg'da sarmal bir biçimde geli-
şen tutarsız öyküsünün, Demy'nin duygu-
cul evrenine koşut olarak ya da bu evrenin
gerekirdiği, kötülüksüz, güzel, insan ger-
çeklerinin yoksandığı ya da varlığı kabul-
lenilip de ilgilenilmediği, çarçabuk geçişti-
rildiği (Cezayir dönüşü Genevieve'li yitir-
mekliğiyle tükenmiş, bitik Guy'in başka
bir Genevieve'le, Demy'nin ona bir sevim-
lilik, incelik giysisi takıştırma çabalarına
karşın gene de kösnül, orospu bir Genevie-
ve/Jenny'le — orospu sözcüğü Demy'ye
hiç uygun düşmüyor ama — yatışını gös-
termez Demy, yatma eyleminin sonuna ge-

çer — yıkanan Guy —, bununla ille yatışı
göstermesi gerekti demiyorum, Lola'da da
Lola'yla Frankie'nin yatışını böylesi geçiş-
tirmişti de), kaygısız ve gerçeksiz başlıca
kişileri Genevieve, Guy, anne, Roland Ma-
deleine ve Elise teyzedir, Demy Lola ve
Cherbourg'da, ondördünde ona sinemanın
büyük bir sanat olduğu gerçeğini duyuran
Bresson'un Dames du Bois de Boulogne'u-
nun kişilerini sürdürür hep, özellikle ana-
kız'ı, Belki bu Dames du Bois de Boulogne
soluğudur Demy'nin kadını sanki daha bir
önemsemesinin nedeni, kadınları çokluk
daha parlaktılar erkeklerinden üç filmde
de. Lola ve sürdürümü Cherbourg'un baş
teması beklemedir, Demy der: «Lola'da
sevgi bağlılığı, içten bir bağlılık vardı,
belki Cherbourg'da sevginin süreksizliği
vardır» (Cahiers du Cinéma/n. 155)

Cherbourg'da Demy'nin sinema işçiliği,
sinema tekniği yönünden ilginç sahneleri
sayılıdır, yaptığı da bir yerde, Resnais'ler-
ce Godard'larca uygulanana uygulanana artık
yeniliğini, yadurğanırlığın yitirmiş ardarda
alınan bir çarpıcı çekimdir; iyice özensiz,
savsaklayıcı, hantal bir Demy'nin salt ba-
yağı öyküsünün tekdüzeli anlatımının
Cherbourg'u, biçimce, konuca Lola'ya oran-
la çok daha gerisindedir Lola'nın, Decae-
nin yetiştirilmesi, bir dolu Chabrol'lerden
sonra (L'Oeil du Malin, Ophelia, Landru)
uğraşında enikonu pışmış, Cherbourg'la
Coutard'ın ardındaki yeri kapan Rabier'nin
görüntüleri filmi ve Demy'yi azıcık kurta-
rabiliyor ama hiç sakıncasız denebilir (gi-
derek Yeni Dalga'dan bile saymadığım)
Demy'nin modern sinemada bir yeri ola-
maz, Kimi kez müziğe göre, kimi kez mü-
ziksiz sürekli bir hızlıkla devinen Rabier-
nin alıcısıyla daha bir güçlenen kareograf-
sal yönetisi biricik başarısı Demy'nin, gé-
nérique'in özgünlüğü de ileri sürülebilir.
Genellikle azıcık tiyatrosu bir oyun ve-
ren oyuncular şarkılarda yer yer güllün-
lüğe düşmekten sıyrılamıyorlar, Legrand
için ne demeli? Kimileyin müziğinin Cléo-
daki gibi bir zorlamalı kaçmasına kar-
şın anlaşılabilir bir temanın çeşitlemeleri-
ni sürdürdüğü ve bunu bir kerteğe değin
başardığı söylenebilir. Diyeceğim sonuç
olarak, Demy'ninki yozlaşmış, afyonlayıcı
bir kaçış sinemasıdır, bu şimdiye değin ör-
taya koyduklarıyla belirlenmiş, doğrulan-
mıştır (bir Bale des Anges kurtulabilir
belki bu yarıdan); hep aynı öyküyü sür-
dürmekte direnirse, burda üstelerse usang
getirecektir, giderek Demy'nin şimdiden di-
yeceğini tüketmişliği savunulabilir bir sav
niteliğindedir. Delluc'u, korkunç bir duy-
guluk, «şirillik» tutkusundaki ve bunu
başaramazlığının tedirginliğindeki ve de
çeşitli yetmezliklerinin (teknik, konu, bi-
çim) çıkmazındaki Demy'nin kuşkusuz ya-
pıtlarının en kötüsü böylesi bir Cherbourg-
la alması neyse; ama 1964 Cannes film şen-
liğinde Andrzej Munk, Hiroshi Teshigaha-
ra, Jaromil Jires ve Truffaut'ların yanısı-
ra, mümkünsüz görünen Demy'yi ve Cher-
bourg'u armağanlandırmak, Altın Palmiye-
yi giderek Peau Douce'la bir Truffaut'ya
bile değil de Demy'ye vermek başlan-
maz, başlanamayacak seçimlerin en kor-
kuncudur.

bibliyografya

Derliyen : S.N. ÖZERDİM

- BİR KARIŞ TOPRAK İÇİN.** Gide Gide : 7.
Fikret Otyam'ın röportajı. Ankara 1965
İncece Yayını. 145 S. Fotoğraflar. (Mu-
sikan ve Haraba köylerindeki toprak ih-
tilâfi olayının yazı ve resimlerle saptan-
mış öyküsü. Ayrıca : önceli Gide Gide
kitaplarının basında yankıları.)
- AR DÜŞÜ.** Sanat - Edebiyat Sorunları
Üstüne, Nusret K. Otyam'ın yazıları.
Ankara 1965 Dağıtım: Minnetoğlu Ya-
yinevi - İstanbul, 84 S. 5 lira. (Yazarın
sanat sorunları üzerine otuz yazısı.)
- DÜNYA EKONOMİ TARİHİ.** Gerhard
Köhnen'den çeviren : Dr. Tunay Akoğ-
lu. İstanbul 1965 Varlık Yayınevi, 278 S.
5 lira. (Kitabın sonuna önemli olayları
gösteren ve 1775 ten başlayan bir kro-
noloji de eklidir. «Faydalı Kitaplar» di-
zisinde : 45)
- AHMET RASİM.** Hayatı - Sanatı - Eser-
leri. Hazırlayan : Suat Hızarcı, 2 basım.
İstanbul 1965 Varlık Yayınevi 96 S. 2
lira.
- MİLLİ SAVAŞ HİKAYELERİ.** Ergenekon
III. Yazan : Yakup Kadri Karaosman-
oğlu. 179 S. 4 lira 2. basım.
- HAYAL VE GERÇEK.** (KÖYÜMDEN).
Yazan : Mahmut Makal. 3 basım. İs-
tanbul 1965 Varlık Yayınevi, 87 S. 2 lira
- GÜNLERİN GÖTÜRDÜĞÜ.** Edebiyat üze-
rine Düşünceler. Yazan : Suut Kemal
Yetkin. İstanbul 1965 Varlık Yayınevi.
80 S. 2 lira.
- GÖZLEM.** Bibliyografya, Biyografya, Kül-
tür dergisi. İlk sayısı: Mart 1965. An-
kara, Yahm Kitabevi, Küçüksat, Bi-
nektası sok. 24-A Fiyatı 100 kuruş.
- DEVİRİM OCAĞI.** Trabzon Devrim Ocağı-
nın gazetesi. İlk sayısı: 2 Mart 1965.
100 kuruş.
- Şiir :**
- KIŞIN BAHAR.** İffet Halim Oruz'un şiir-
leri. İstanbul 1965 P.K. 791 - İstanbul.
80 S. 5 lira.
- DÜŞÜNDÜKÇE.** A. Orhan Arıtan'ın şiir-
leri. İstanbul 1964 91 S. 15 lira.
- AR ÇİÇEĞİ.** Mehmet Haşmet'in şiirleri.
Ankara 1965 Çağdaş Yayınları. İsteme
adresi : Talâtpaşa Bulvarı Bulvarı Ap.
163/4 Ankara. 46 S. 2 lira. Desenler :
Nuri Abaç - Münip Özben.
- DOĞU.** Mehmet Kıyat'ın şiirleri. İstanbul
1965 Yeditepe Yayınları. 44 S. 2 lira.
- DOMUZUN DÖLÜ.** İclâl İpekkaya'nın şiir-
leri. İstanbul 1965. 64 S. 250 kuruş.
- Hikâye :**
- AŞK İNSANI GÜZELLEŞTİRİR.** Rakım
Çalapala'nın hikâyeleri. İstanbul 1965
Atlas Kitabevi, 266 S. 750 kuruş.
- ELEBAŞI.** Enver Naci Gökşen'in hikâyele-
ri. İstanbul 1965 Mim Yayınevi 93 S.
3 lira.
- Oyun :**
- BİR BEYAZ ADAM.** Alpagut Erenuluğ'un
bir perdelik oyunu. Ankara 1965 Top-
lum Yayınevi. 68 S. 250 kuruş.

(Baştarafı Sayfa 2 de)

verilebilir. Bütün bunlar hukuk yolları, demokratik düzende başvurulacak yollar. Ama kafalar almıyor hukuk yolunu, mesru yolu.» diyerek Normal bir düzende işlerin bu noktaya gelmesini, kötü şekilde tartışılmasını yermekte ve «Ama düzen normal değil, daha doğrusu düzenin başa getirdiği bazı kişiler, normal değilki.» diye ilave ediyor.

ADALET'in başyazısında, Ankara Talebe Birliğinin TRT. tartışmaları dolayısıyla yayınladığı bildiri üzerinde durularak, «Şu küstahlığa, şu haddini bilmezliğe ve şirretliğe bakınız. Millî iradenin temsileisi olan Parlamento üyeleri, sanki Mecliste bir konuyu müzakere edebilmek için bu anarşi çetesinden icazet almaya mecburdurlar.» denilmekte ve bu kimselerin akıllarından zorları olduğu, Türk Milletinin bu eşkiyalık özentilerine en kesin karşılığı vermeye muktedir olduğu ifade edilmektedir. Diğer bir sütunda Fatih Fuad ise, TRT. ve tarafsızlığı konusu ile, bir senatörün konuşması ve bir talebe birliğinin bildirisine değinerek, «efkâr-ı umumiyesi sağlam bir memlekette» bu tip davranışların olamayacağı ifade ile «Aslında radyonun tarafsızlık ırzına tasallutan başka bir manâya gelmeyen, bugünkü Halk Partili yöneticileri iş başında bırakmak gayreti ve bunu temin sadedinde sıkılan yumruklar savrulan tehditler, her şeyden evvel Anayasamızın ruhuna uygun düşürülebilir? Bu derece açık hakikatler karşısında bile kör olan bir münevverler kadrosundan nasıl hayır beklenebilir.» demektedir.

KİM Dergisinde Özcan Ergüder, «Türk demokrasisi, TRT nin şahsında çılgınca bir taarruzun hedefidir.» «Müesseseleri savunma yı bilmek, müesseseleri kurmak kadar önemli bir iştir.» diye kaydederek, sağlam temeller üzerine kurulmuş olan müesseseler üzerine kurtların eski alışkanlıklarla üşüşüklerini belirttikten sonra «Bu çılgınca olay karşısında, düşünen kafaların iftiharla müşahede ettiği bir büyük olay, bizzat hücumu hedef olan müessesenin kendi kendini savunmakta gösterdiği gürültüsüz azımdır. Muhtariyet, yalnız verilmek değil, ayrıca hakkedilmek gereken bir müessesedir. TRT. bu imtihandan geçmiş bulunuyor. Bu başarının doğrudan doğruya Türk demokrasisine kuvvet kazandırdığından şüphe edilemez.» demektedir.

9 Nisan tarihli MİLLİYET'te Bülent Ecevit, TRT. konusunda Feyzioğlu'nun CHP. Grubu adına yaptığı konuşmayı ele almakta, Feyzioğlu'nun bu konuşma ile Anayasa dışı davranışlardan Meclisi koruduğunu ifade ile, «TRT. nin gayesine ihanet eden bir vasıta haline geldiğini hükme bağlayıp gereğini de düşündükten sonra TRT. hakkında bilgi edinmeye çıkmak, bir yargıcın hükmünü önceden verip sonra delil aramasına, sanığı önceden mahkum edip sonra muhakemeye başvurmasına benzer. Anayasamızın alfabesini bile unuttukları gibi, adalet duygusundan bu kadar yoksun, tarafsızlıktan bu kadar uzak kaldıkları ortayı çıkmış kimselerin, radyo tarafsız değil, radyo gayesine ihanet ediyor; radyo devlete karşı hali isyanda yollu iddiaları nasıl ciddi ve samimi görülebilir?» demektedir.

10 Nisan tarihli AKŞAM'da Mahmut T. Öngören, TRT. üzerindeki tartışmaların üzerinde, «TRT. ye yapılan hücumlar her şeyden önce göstermiştir ki radyo mikrofonları bu kuruluşun hakkı olduğunu belirtmek gayesiyle ve büyük bir sorumsuzluk örneği teşkil edercesine kullanılmaktadır. TRT. nin elinden radyoların bağımsızlığının alınamayacağı bir gerçektir ama radyoların TRT. yi korumak için bir takım taşkınlıklara başvurduğu da ikinci bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.» demekte «Tarafsız olduğu, nu ileri süren bir yayın organının haber bültenlerinde - hangi partiye ait olursa olsun - bu gibi haberlerin işi ne.» dedikten sonra meselenin program ve yönetim detaylarından doğduğunu ifade etmektedir.

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

**BASIN
İLÂN KURUMU**

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın 4348 A 2574) - 326

S Ü T

(Şiirler)

CAHİT KULEBİ

Hisar Yayınları

3 Lira

BİR KARIŞ TOPRAK İÇİN

(Gide Gide 7)

FİKRET OTYAM

İmece Yayınları

4 Lira

BARİŞ DÜNYASI

Demokratik ve sosyal bir kalkınmanın fikir temellerini hazırlama amacıyla çıkan ve Ahmet Hamdi BAŞAR tarafından yayınlanan aylık Barış Dünyası son Nisan sayısıyla dördüncü yaşına basmıştır. Fikir hayatımızda yeni bir çığır açmaya çalışan bu dergiye devamlı başarılar ve uzun ömürler dileriz.

ARÇELİK

DAİMA EN İYİSİNİ İMAL EDER

EV ALETLERİ - BÜRO EŞYASI - METAL DOĞRAMA

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş Gönül Tarafına Siyaset İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 12 — Cilt : XVIII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenışehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

★
Sahibi ve Yazışları Müdürü
FIKRET EKİNCİ

★
Sekreter
SEBAHATTİN ALPDOĞAN

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Başkan : Yaşar KARAYALÇIN
Üyeler : Ali BOZER — Fikret EKİNCİ — Adnan GÜRİZ — Adnan ÖZAKTAŞ — Cahit TALAS — Besim ÜSTÜNEL — Şevki VANLI

Dizgi ve Baskı
GÜRİSOY BASİMEVİ
Mebusevleri Çarşısı No: 11 - Ankara
Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. ★ Metin arası
santimi 10 TL. — (Devamlı ilân ve
renlere pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.
★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak)
90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL —
Bütün yabancı devletlere (Adi)
44 TL. dir.

(FORUM) ve yazarın adı belirtilme-
den yazı iktibas edilemez.

ZİRAAT BANKASI

Muhterem hesap sahiplerine
en iyi şekilde
hizmet etmekten şeref duyar.

Bu gün servislerinde kullandığı
elektronik hesap makineleri ile daima
Modern Bankacılığın önderi olmuştur

T.C. ZİRAAT BANKASI